

Громадська думка про правотворення

*/Бюлетень оперативних матеріалів на базі аналізу
правової електронної інформації/*

2012 № 10 (28)

Шановні колеги!

Запрошуємо вас до співдружності в розробці нового періодичного видання, що має на меті оперативно відображати актуальні питання законотворення. Ваші відгуки і пропозиції просимо надсилати за електронною адресою: gdpp@yandex.ua.

Громадська думка про правотворення

Бюлетень оперативних матеріалів на базі аналізу
правової електронної інформації
№ 10 (28) 2012

Засновники

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Національна юридична бібліотека

Головний редактор

О. Онищенко, академік НАН України

Редакційна колегія

В. Горовий (заступник головного редактора),
Н. Іванова (відповідальна за випуск), Ю. Половинчак, Т. Дубас

Заснований у 2011 році
Видається двічі на місяць

Адреса редакції:
НБУВ, просп. 40-річчя Жовтня, 3, Київ, 03039, Україна
gdpp@yandex.ua

Передрук – тільки з дозволу редакції

© Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського, 2012

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ.....	3
О. Ворошилов	
Початок роботи Конституційної асамблеї України у відгуках політиків та експертів.....	3
АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС	17
В. Пальчук	
Перспективи розвитку альтернативної енергетики в Україні	17
Л. Присяжна	
Правовий статус вогнепальної зброї.....	28
Е. Войцеховская	
Проблемы законодательного определения и борьбы с терроризмом	32
О. Кривецький	
Муніципальна міліція – запорука добробуту населення.....	37
А. Блажкевич	
Чи буде створена фінансова поліція в Україні?	45
ЩОДЕННИК БЛОГЕРА.....	53

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

О. Ворошилов, канд. іст. наук, старш. наук. співроб.

Початок роботи Конституційної асамблеї України у відгуках політиків та експертів

17 травня 2012 р. Президент В. Янукович підписав Указ «Про Конституційну асамблею», згідно з яким Конституційна асамблея (КА) є спеціальним допоміжним органом при Президентові України. До завдань цього органу входить підготовка законопроекту (законопроектів) про внесення змін до Конституції України, організація громадського, професійного (за участі міжнародних експертів) обговорення цього законопроекту, а також доробка тексту за наслідками такого обговорення. Потім Асамблея представляє допрацьований текст змін до Конституції Президенту України, який вносить його на розгляд Верховної Ради.

Головою Асамблеї призначений перший Президент України Л. Кравчук, його заступником – директор Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України Ю. Шемшученко, секретарем Конституційної асамблеї – радник Президента, керівник ГУ з питань конституційно-правової модернізації АП М. Ставнійчук.

Конституційна асамблея створена в складі 95 осіб, які працюють на громадських засадах і мають рівні права. Слід зазначити, що дотепер залишаються невикористаними квоти п'яти кандидатур від опозиційних політичних сил. У зв'язку з цим Президент надав політичним силам, які не подали кандидатур до Конституційної асамблеї, можливість вносити пропозиції протягом всієї її діяльності.

За словами секретаря КА М. Ставнійчук, з метою гарантування належного рівня легітимності і самостійної роботи при формуванні Асамблеї повною мірою враховані рекомендації Європейської комісії «За демократію через право».

Станом на початок діяльності Конституційної асамблеї до її складу входять 73 учені. Серед них 10 академіків (В. Геєць, В. Кремінь, О. Онищенко, В. Тацій, П. Толочко та ін.), шість членів-кореспондентів Національної академії наук України, 39 докторів юридичних наук, чотири доктори філософських наук, по три доктори економічних і політичних наук, два доктори історичних наук. Також у Конституційній асамблеї представлено всі п'ять відділень Національної академії правових наук України і чотири її регіональні наукові центри.

Крім того, склад КА сформований за рахунок включення 13 керівників вищих навчальних закладів, які мають серйозні юридичні, філософські, політологічні школи. Серед них: Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», Національний університет «Одеська юридична академія», представлені також Національний університет «Києво-Могилянська академія», Львівський національний університет ім. І. Франка та ін.

До складу Асамблеї увійшли також сім суддів Конституційного Суду України у відставці – це перший склад КСУ, який ніколи не критикували, суддя Європейського суду з прав людини у відставці, голова Центральної виборчої комісії, члени Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії). Представлені в КА і 22 провідних громадських об'єднань України, Федерація профспілок, Конфедерація вільних профспілок, Союз юристів, Союз адвокатів, Асоціація міст, Асоціація районних і обласних адміністрацій, Центр Разумкова, Центр політико-правових реформ, Інститут правової політики та інші організації.

Як наголосив з приводу складу КА *директор Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, академік Національної академії наук України Ю. Шемшученко*, НАН України має як ніколи «вагоме представництво» в Асамблеї. За його словами, «такого великого представництва наша Академія ще не мала в жодній конституційній комісії незалежної України. Нагадаю з цього приводу, що до складу першої Конституційної комісії (1990 р.) було включено всього вісім учених. Друга Конституційна комісія (1994 р.) була сформована взагалі без науковців. У реформуванні Конституції України 2004 р. учені також не брали участі. То ж хіба дивно, що Конституційний Суд визнав цю реформу неконституційною. І вийшло так, що протягом шести років ми жили за неконституційною Конституцією».

Незважаючи на те, що науковий потенціал НАН України використовувався в процесі розробки механізмів реформування Основного закону держави не надто активно, питання реалізації Конституції України і проблеми її удосконалення постійно перебували в полі зору вітчизняних учених, які презентували своє бачення проблеми під час конференцій і круглих столів, в інтерв'ю ЗМІ.

Зокрема, як наголошував *академік-секретар Відділення історії, філософії і права НАН України, академік НАН України О. Онищенко*, прийняття в 1996 р. Конституції мало неабияке значення для української державності, активізувало процеси державотворення й

правотворення. Конституція стала фундаментом правової системи країни, її законодавства, а також визначальним чинником забезпечення державного суверенітету, формування та розвитку інститутів державної влади. Проте розвиток українського суспільства, реформування його політичної системи потребує вдосконалення форми державного правління, перерозподілу конституційних повноважень між основними владними інституціями. Актуальними залишаються питання реформування судово-правової системи, адміністративно-територіального устрою, місцевого самоврядування, удосконалення взаємовідносин місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування. Саме для вирішення цих питань конче необхідно вдосконалювати Конституцію.

У свою чергу *академік НАН України Ю. Шемшученко* підкреслив важливу роль академічної правової науки в забезпеченні конституційного будівництва в Україні. За його словами, спільними зусиллями інститутів держави і права ім. В. М. Корецького, політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, Академії правових наук України та Інституту законодавства Верховної Ради визначено концептуальні основи українського конституціоналізму й державного ладу України, статусу людини і громадянина, форм безпосереднього народовладдя, органів державної влади і системи органів місцевого самоврядування та теоретичні основи українського парламентаризму, інституту президентства, державного управління, правосуддя, конституційної юстиції тощо.

Тож побудова діяльності нинішньої Конституційної асамблеї на міцному науковому фундаменті дає підстави для оптимізму стосовно її результатів.

Поки що, за попередніми розрахунками, планується, що проект змін до Конституції України Конституційна асамблея подасть Президенту до початку 2014 р. За словами голови КА Л. Кравчука, «зараз говорити з точністю до якогось місяця дуже складно. Ми діятимемо у такий спосіб: до кінця цього року ми сформулюємо концепцію конституційних змін, починаючи з 2013 р. і весь 2013 р. ми працюватимемо над текстом змін, його виносити на обговорення експертами на українському і міжнародному рівні, а в кінці 2013 і не пізніше початку 2014 р. ми проект закону про внесення змін до Конституції України подаємо Президенту України», – сказав Л. Кравчук.

Що стосується того, до яких розділів Конституції вноситимуться зміни, голова КА зазначив, що це буде предметом обговорення. Він

також не виключив, що до Конституції буде включено нові розділи, наприклад, розділ про охорону Конституції. Л. Кравчук запевнив, що всі подібні пропозиції обговорюватимуться на круглих столах із представниками суспільства.

Крім того, на його думку, незважаючи на те що квота опозиції в Конституційній асамблеї не заповнена, це «не є приводом для сумніву в легітимності цього органу».

Перше організаційне засідання Конституційної асамблеї України відбулося 20 червня. Для того, щоб розпочати роботу над новою Конституцією на засідання КА прийшли всі президенти незалежної України – Л. Кравчук, Л. Кучма В. Ющенко та В. Янукович. Участь у заході також взяли спікер ВР В. Литвин, голови депутатських фракцій Верховної Ради, представники Європейської комісії, Ради Європи, ОБСЄ, ООН.

Відкриваючи перше засідання Конституційної асамблеї, **діючий глава держави** окреслив основні цілі й пріоритети майбутньої роботи. По-перше, **В. Янукович** заявив, що не хоче, щоб Конституція «писалась під когось». «Упевнений, що Конституція України не повинна писатися під будь-який орган влади, політичну силу або окремі персоналії. Це безперспективно», – підкреслив він.

По-друге, за його словами, нова Конституція повинна стати актом, який визначить чіткий розподіл владних повноважень, що забезпечить збалансованість у владі та вбереже державу від конфліктів й авторитаризму.

Крім того, Президент розставив пріоритети процесу конституційно-правової модернізації. Зокрема, на його переконання, першим з таких пріоритетів є «посилення конституційних гарантій прав і свобод людини і громадянина, у тому числі реального забезпечення ефективного і незалежного судового захисту прав і свобод». Також одним із пріоритетів глава держави назвав розширення конституційного регулювання інститутів безпосередньої демократії. Третім пріоритетом, на його думку, є збільшення ефективності механізму організації державної влади, її удосконалення і збалансованості, а четвертим – створення належних конституційних основ реформування місцевого самоврядування з метою зростання його ефективності.

Також глава держави серед пріоритетів назвав встановлення конституційних засад участі України в інтеграційних процесах. «І найголовніше: оновлена Конституція України повинна бути орієнтована на утвердження людини як вищої цінності суспільства і держави. Разом з

тим і інші положення Конституції України, які на практиці виявилися неефективними, повинні істотно покращитись», – додав В. Янукович.

Він висловив упевненість, що після проведення парламентських виборів до роботи Асамблеї приєднається опозиція, яка теж братиме участь у формуванні Основного закону держави.

Президент України також нагадав, що звернувся до керівництва Європейської комісії і Ради Європи з проханням залучити своїх експертів до роботи Конституційної асамблеї. Крім того, В. Янукович поінформував, що Венеціанська комісія і Парламентська асамблея Ради Європи «також рекомендують розпочати конституційну реформу ще до парламентських виборів і вітають створення в Україні Конституційної асамблеї».

Також на засіданні члени Конституційної асамблеї затвердили керівників комісій, бюро Асамблеї і прийняли за основу регламент своєї роботи, який передбачає, що всі пропонувані зміни до Конституції прийматимуться 2/3 від членів КА. Зокрема, було створено сім комісій з питань: конституційного ладу і порядку ухвалення і введення в дію змін до Конституції України; прав, свобод і обов'язків людини і громадянина; здійснення народовладдя; організації державної влади; правосуддя; правоохоронної діяльності, адміністративно-територіального устрою і місцевого самоврядування, затверджено персональний склад і обрано голови комісій. Голови комісій, голова, заступник голови та секретар увійшли до складу Бюро Конституційної асамблеї.

Слід зазначити, що особливу увагу на першому засіданні Конституційної асамблеї було приділено її співпраці з європейськими інститутами. Ідеться, зокрема, про підтримку Конституційної асамблеї з боку Європейської комісії «За демократію через право» на всіх етапах її роботи. Уже досягнуто домовленість про визначення експертів Венеціанської комісії, які матимуть нагоду аналізувати напрацювання Конституційної асамблеї.

У цілому ініціювання на найвищому державному рівні підготовки змін до Конституції викликало неоднозначну реакцію з боку політиків, експертів, ЗМІ.

На думку *Голови Верховної Ради В. Литвина*, Конституція України 1996 р. виконала свою роль і вже не відповідає вимогам часу. «Є всі підстави констатувати, що Конституція 1996 р. свою відповідальну і важливу місію виконала... Темп життя змінився, а Конституція не встигає. За великим рахунком, вона не відповідає реаліям нинішнього життя», – вважає спікер. На його переконання, чинна

Конституція поступово втрачає свою легітимність, враховуючи ту обставину, що життя вимагає ухвалення нормативних актів, які б не суперечили Основному закону.

В. Литвин підкреслив, що на сьогодні, на відміну від 1990-х років., у державі склалася сприятлива ситуація, коли можна в спокійному темпі працювати над внесенням змін до Конституції. Водночас Голова ВР заявив, що члени Конституційної асамблеї, перш за все, повинні досягти консенсусу між собою щодо того, які саме зміни до Конституції необхідно вносити.

Діючий спікер вважає, що парламент, який має виняткове право вносити зміни до Основного закону, нині не здатний домовитися про необхідні конституційні зміни. «Очевидно, що Верховна Рада, яка вже давно перебуває в передвиборному стані, не може відігравати таку роль, яку вона покликана відігравати за своїм призначенням – бути місцем, кафедрою для такого діалогу», – сказав спікер парламенту.

За його словами, проведення першого установчого засідання Конституційної асамблеї є символом того, що інститути влади повинні залишатися на відстані від роботи, пов'язаної з опрацюванням пропозицій спочатку за концепцією конституційних змін, а потім – практичних напрацювань до Основного закону. «Конституційна асамблея повинна виконати своє головне призначення – стати майданчиком для всеукраїнського діалогу з приводу того, що відбувається в Україні, як ми повинні жити далі і як визначити в Конституції плани українського суспільства», – сказав В. Литвин. Він зазначив, що Асамблея повинна запропонувати стратегію реформування Основного закону і запропонувати суспільству власне проект конституційних змін для всенародного обговорення.

Разом з тим В. Литвин висловив переконання, що не можна вносити зміни до розділу про порядок внесення змін до Конституції України. «Повинна залишитися жорстка норма про внесення змін до Конституції для того, щоб не виникало спокуси вносити зміни до Основного закону під ту або іншу розстановку політичних сил. У цьому питанні норми повинні бути незмінними», – зазначив Голова ВР.

Голова Конституційної асамблеї Л. Кравчук також вважає, що «є в Конституції серйозні проблеми. Суспільство випередило вже Конституцію. За 20 років вона відстала від життя, і ми повинні її модернізувати. У цьому є потреба українського суспільства. Про це нам постійно нагадують міжнародні організації, зокрема Венеціанська комісія», – підкреслив екс-президент.

«Ви також знаєте, що той спосіб, у який сьогодні Конституція повернена суспільству для реалізації через Конституційний Суд, не до кінця легітимний. І все це треба виправити заради модернізації українського суспільства», – підсумував Л. Кравчук.

Зі свого боку, представники опозиційних партій, які не увійшли до складу КА, вважають цей орган неконституційним. Так, один з *лідерів «Батьківщини», віце-спікер ВР М. Томенко* підкреслив, що Конституційна асамблея повинна бути установчим органом, до якого люди обираються, а не призначаються в Адміністрації Президента. За його словами, опозиція наполягатиме на винятковому праві парламенту вносити зміни до Конституції. М. Томенко зазначив, що розробкою змін до Конституції має займатися парламентська конституційна комісія, співголовами якої повинні виступати представники більшості й опозиції.

Раніше *лідер «Фронту змін» А. Яценюк* заявляв, що Асамблею може створити лише Верховна Рада.

Також, на думку опозиціонерів, мета Асамблеї – підготувати поправки до Конституції, які розширять повноваження діючого Президента. Лідери об'єднаної опозиції говорять, що не хочуть бути «ширмою» для Президента, який заявляє, що нова Конституція повинна з'явитися як наслідок консолідації всіх політичних сил та громадських організацій, які увійдуть до Конституційної асамблеї.

Не братиме участь у роботі Конституційної асамблеї і партія УДАР. *Лідер партії В. Кличко* вважає, що першочерговою проблемою сьогодні залишається зневага Конституцією з боку влади, яка робить з Основного закону «фіктивний документ», який не є обов'язковим для виконання. «Замість того, щоб виправляти ситуацію і боротися з проблемами, влада просто заявляє – мовляв, Конституція погана, тому її потрібно змінити. І чомусь нікому в голову не приходить проста думка: “А може, варто просто почати цю Конституцію виконувати?”. Адже вона – не просто текст, надрукований на папері. Це – договір суспільства і влади, правила гри, яких повинні дотримуватися всі», – написав у своєму блозі В. Кличко.

Слід зазначити, що на відмову представників опозиції від участі в роботі Конституційної асамблеї її голова Л. Кравчук відреагував таким чином: «Опозиція є частиною української політичної системи. Тому коли вона, не маючи жодних конструктивних пропозицій, просто відмовляється, це означає, що вони роблять помилку».

В. Литвин також вважає, що «будь-яка політична сила і політик повинні використовувати всі можливості для того, щоб донести і

аргументувати своє бачення процесів у суспільстві, якщо вони є виразниками інтересів суспільства».

Що ж до оцінок експертів, то, наприклад, на думку *директора програми «Цивільне суспільство і належне самоврядування» міжнародної фундації «Відродження», кандидата юридичних наук О. Орловського*, у новій редакції Конституції головна увага повинна бути приділена питанням розвитку безпосередньої демократії, які в чинному Основному законі або чітко не прописані, або залишаються декларативними.

Він зазначив, що норми чинної Конституції фактично не є нормами прямої дії, а значить, на них дуже рідко посилаються органи державної влади, судові органи і т. п. «Це, мабуть, сьогодні головна і найбільша проблема чинної Конституції», – вважає експерт.

На його думку, необхідно також на рівні конституційних норм посилити статус, роль, правову і фінансово-організаційну основу місцевого самоврядування в Україні, яке сьогодні не має належної матеріальної і фінансової бази. Крім того, зазначив О. Орловський, у контексті коригування Конституції повинні бути вирішені питання, пов'язані з проведенням у майбутньому адміністративно-територіальної реформи, оскільки діючий адміністративно-територіальний устрій не сприяє розвитку місцевого самоврядування і не створює умов для самодостатності територіальних громад.

Підсумовуючи, він висловив думку, що основне завдання Конституційної асамблеї – повернути пошану до Конституції України. «На жаль, мене як юриста дуже засмучує, що сьогодні Конституція у значній мірі живе якимсь своїм життям, а реальне життя фактично істотно відрізняється від того, що ми бачимо в тексті Конституції України», – зазначив фахівець.

З свого боку, голова *правління Центру політико-правових реформ*

І. Коліушко переконаний, що Конституційна асамблея повинна розпочати свою роботу з аналізу стану реалізації чинної Конституції і з'ясування причин невиконання тих або інших її положень. «Спочатку потрібно розібратися з тим, що у нас виконується, що не виконується і чому не виконується. Тому що якщо у нас влада демонструє небажання виконувати Конституцію у принципі, тоді не має значення, що написано в Основному законі. А якщо вона не виконує, тому що не може виконати якихось розпоряджень, оскільки вони конфліктно сформульовані або якимось там життя змінилося за час існування Конституції, тоді інша справа, тоді потрібно обговорювати зміни до неї», – сказав І. Коліушко.

Він додав, що є «різні приклади, і одне, і інше має місце», а тому Конституційна асамблея повинна стати майданчиком для ґрунтового діалогу щодо стану реалізації чинної Конституції між ученими, експертами із суспільного сектору, політиками, тобто всіма, хто причетний до проблеми конституціоналізму. «Якби в результаті такого діалогу нам вдалося підготувати якийсь аналог того, що в західних країнах називають “Зеленою книгою”, тобто документ, що визначає проблему в тій сфері, яка виноситься на реформування, я думаю, це був би гарний початок для роботи такого консультативно-дорадчого органу», – вважає експерт.

На його думку, потім цей документ повинен буде широко обговорюватися з громадськістю і вже за наслідками обговорення можна б було писати наступний, який містив би різноманітні альтернативи вирішення проблем, погоджених у першій книзі. Саме таким чином, тобто поетапно, слід наблизитися до конституційної реформи, зазначив І. Коліушко. «Це буде досить тривалий процес, але поспішати нікуди. Конституційна реформа має значення тоді, коли вона з розумінням сприймається більшістю громадян країни. Якщо хтось робитиме спробу швидко щось написати в кабінеті і всім це накинути, зиску від цього не буде», – переконаний глава правління Центру політико-правових реформ.

Крім того, І. Коліушко багато змін вніс би до розділів, пов'язаних з організацією державної влади. «Ми єдина країна у Європі, де Конституція змішаної республіки передбачає подвійну відповідальність уряду і перед парламентом, і перед Президентом. Цього ніде немає і не повинно бути з погляду теорії. Відповідно, уряд повинен формуватися під великим впливом парламентської більшості і відповідальним повинен бути перед парламентом», – коментує експерт.

Зі свого боку, голова *Національної комісії із питань захисту суспільної моралі, доктор юридичних наук В. Костицький* акцентує увагу на тому, що чинна Конституція України «себе не вичерпала». За його словами, на сьогодні «дійсно, є проблеми з реалізацією Конституції, якнайбільше зі статтею 8, що свідчить про принцип верховенства права і про те, що норми Конституції є нормами прямої дії».

Він не відкидає можливості працювати над поліпшенням Конституції. При цьому відзначає: «Працювати над тим, щоб у майбутньому створити щось краще, звичайно, можна. Коли це відбудеться? Для мене це питання. Я не упевнений, що це повинно відбутися завтра. Я не бачу для цього політико-правових і економічних підстав». «Звичайно, конституційний процес безперервний, життя виставляє нові

вимоги. Але питання про те, чи потрібно ламати Конституцію, або, може, потрібно створювати умови для того, щоб шукати ефективні шляхи реалізації чинної Конституції, воно, здається, не потребує відповіді, і для нас зрозуміле, тому що основою стабільності держави є конституційна стабільність», – підкреслив В. Костицький.

Схожу точку зору озвучив і **директор Центру політичного маркетингу політолог В. Стоякін**, який відзначив, що і вітчизняні, і зарубіжні експерти одноголосно визнають Конституцію України однією з найдемократичніших у Європі. Але український Основний закон є, по суті, «завислим у повітрі», оскільки його основні положення не підкріплені відповідними законами, що регулюють виконання Конституції. «Зрозуміти важко, що саме хочуть змінювати, тому що ключові моменти якраз змінювати не збираються. Глибокого сенсу в дрібній редакційній правці, з моєї точки зору, немає, тому що немає законів, які б регулювали положення Конституції», – говорить експерт.

А керівник Лабораторії законодавчих ініціатив І. Когут акцентував увагу на тому, що Конституція України повинна гарантувати українцям ті права і свободи, які не будуть обмежені. З одного боку, нині Конституція України гарантує право на отримання освіти і на отримання безкоштовного медичного обслуговування, а з іншого – виконання цього обмежене коштами бюджету. «Виходить фікція, і так з багатьох питань. Тому я чекаю, щоб уникнути подібного, Конституція повинна стати більш юридичним документом, ніж політичним», – стверджує експерт.

Щодо того, Конституція якої країни для України є найкращим прикладом, то тут у І. Когута є дві версії: або Конституція Франції, або Конституція Польщі. Тим часом, на думку політолога, в Україні є багато кваліфікованих експертів, які могли б самі, без жодних порівнянь з конституціями інших країн, внести зміни до нашої. «Але тут є загроза того, що вони просто не домовляться, тому що у кожного є своє бачення того або іншого питання», – зазначає І. Когут. Тому і створений такий майданчик у вигляді Конституційної асамблеї, на якому можна все обговорити.

На думку експерта, на нинішньому етапі головним для Конституційної асамблеї є не остаточний проект Основного закону, «і що потім вже в рамках Конституції вона буде прийнята або парламентом, або якимсь іншим способом. Більш важливим є саме створення формату такого громадського діалогу, який дасть змогу зрозуміти, чого саме люди чекають від цих змін, від влади.

Директор Інституту політичного аналізу і міжнародних досліджень С. Толстов схвалює створення КА. Адже, за його словами, робота Конституційної комісії в парламенті, яка раніше створювалася для внесення змін до Конституції, виявилася неефективною. «Єдиний теоретично можливий варіант напрацювання конституційних змін полягає в тому, щоб винести цей процес за рамки парламенту. До того ж формування КА формально було достатньо прозорим», – підкреслив експерт.

За його словами, у конституційному полі є нерегульовані питання або врегульовані частково, але їх не так багато з погляду практики взаємодії структур влади. До питань, які гостро потребують корекції, експерт відносить зміну адміністративно-територіального устрою, а також питання децентралізації місцевого самоврядування.

С. Толстов вважає, що під час зміни Конституції переходу до президентської республіки не буде. «Може йтися тільки про якийсь перетрушування в рамках президентсько-парламентської форми правління. Тут можуть бути зміни, що стосуються прерогативи призначення на посади у виконавчій владі, у питаннях судової влади тощо», – вважає він.

Також експерт сумнівається в можливості того, що до нової Конституції увійдуть норми про обрання Президента парламентом. У такому разі Україна знову перетворилася б на парламентсько-президентську республіку, досвід якої виявився невдалим.

Зі свого боку, *голова правління Центру прикладних політичних досліджень «Пента» В. Фесенко* схвалив те, що в Конституційній асамблеї буде не так багато політиків: «Я прихильник того, щоб первинний пакет конституційних змін готувався експертами-конституціоналістами і представниками громадянського суспільства, а політики до цього процесу можуть підключитися – оскільки їм доведеться голосувати за проект змін у парламенті».

Доктор філософських наук, завідувач відділу Національного інституту стратегічних досліджень М. Розумний у свою чергу зазначає, що практично в кожному розділі Конституції є питання, що потребують професійної відповідальної розмови в межах такого органу, як Конституційна асамблея. «Тому я не поділяю песимізму того, хто розглядає Конституційну асамблею виключно як політичний інструментарій. Мені здається, що до цього слід ставитися, як до одного з базових інститутів державної політики», – наголосив фахівець.

Також він підкреслив, що «Конституція – це формалізований і зафіксований елемент національного консенсусу. Конституція 1996 р.

приймалася на виріст. Сказати, що ми її переросли, що там є щось архаїчне, дитяче, наївне, я б так не сказав. Звичайно, є питання вдосконалення політичної системи, це окремий елемент Конституції. Хоча про нього найчастіше говорять і навкруги цього переважно відбуваються політичні дебати. Є питання політичного режиму або моделі влади. Це важливий момент Конституції. І якісь елементи цієї моделі, яка була результатом компромісу між тодішнім Президентом Л. Кучмою і опозиційним до нього парламентом, може, і повинні бути модернізовані. У цьому сенсі Конституція застаріла. Але слід не тільки модернізувати Основний закон, а й виховувати політичну культуру, розвивати політичні інститути».

Доктор політичних наук, головний консультант Національного інституту стратегічних досліджень О. Корнієвський зазначає, що нонсенс Конституції полягає в тому, що не вирішені питання, які стосуються Автономної Республіки Крим. «Наша держава унітарна, а автономні республіки – не ознака унітарності», – підкреслює експерт.

Суддя КСУ у відставці, голова Асоціації суддів КСУ П. Мартиненко у свою чергу перераховує причини для внесення змін до Конституції. Зокрема, він вказує на те, що вже не перший рік Україна ігнорує зауваження Ради Європи до окремих формулювань: по-перше, це стосується ст. 24 Конституції, у якій іде мова про принцип рівності громадян України, а Європа вимагає, щоб були рівні всі люди. По-друге, норма щодо різностатевого шлюбу – Європа таких обмежень вже не ставить.

Наступний на черзі – розділ II Конституції. «Основна проблема цього розділу в тому, що він незрозуміло навіщо містить ряд так званих соціальних прав (економічних, екологічних, культурних). Ну ось, наприклад, є у нас у Конституції право на працю, а у когось роботи немає, отже, на підставі такої норми можна звертатися до суду. А суду що робити? Забезпечувати всіх роботою? – акцентує увагу П. Мартиненко. – Цю групу прав краще винести в Преамбулу або оформити в окрему Декларацію».

Слід зазначити, що ряд експертів, визнаючи необхідність удосконалення Основного закону України, із приводу створення Конституційної асамблеї висловлюються досить скептично.

Зокрема, *директор Інституту глобальних стратегій В. Карасьов* переконаний, що «за наших умов ні референдум, ні парламент, особливо який формується за закритими списками і за непрозорого фінансування політичних партій і кандидатів, не забезпечать ухва-

лення Конституції. Не потрібно й асамблей. Необхідно провести парламентські вибори за відкритими списками, за новим законодавством про фінансування виборів і кампаній з реальною конкуренцією і європейськими стандартами. І тоді новий, конкурентно вибраний парламент, якому люди довіряють, депутати якого відрізняються від багатьох відомих персонажів, зможе прийняти Конституцію на користь країни».

З іншого боку, зазначив політолог, для створення Конституційної асамблеї і тактичних, і стратегічних резонів було достатньо. Головним мотивом нової конституційної історії і «конституційного кейса», на його думку, було розуміння того, що «країна не визначена, недооформлена, тобто недоконституційована. І ось цю задачу повинна вирішити Конституційна асамблея», – сказав він.

У свою чергу *керівник наукових програм Інституту відкритої політики М. Стріха* переконаний, що нову Конституцію треба приймати на всенародно обраній Конституційній асамблеї. «Першу Конституцію Франції приймали Установчі збори. Жоден з їх делегатів не мав права обиратися до парламенту. Зараз у нас багато політиків виступають за перестворення держави, вважаючи, що нинішня – безнадійно корумпована і реформувати її неможливо. Для цього треба всенародно обрати Конституційну асамблею з умовою, щоб жоден її член не мав права балотуватися до Верховної Ради або займати місце в найвищих органах виконавчої влади, принаймні на якийсь період. Щоб люди працювали не на свою майбутню позицію, а заради блага держави», – підсумував експерт.

Схожої точки зору дотримується і *колишній перший заступник секретаря РНБОУ, а нині політичний експерт С. Гавриш*. «Реальна Конституційна асамблея передбачає розпуск парламенту. Потім обирають делегатів на асамблею, яка скликається лише для одного: розроблення і ухвалення Конституції. Після цього проходить всенародний референдум. Україна поки не знала такого способу. Політики, які приватизували політичний мандат на 20 років, бояться дати можливість прийняти Конституцію виборцям», – відзначив він.

Політолог А. Палій, нагадуючи, що кожний Президент в Україні неминує приходити до ідеї зміни Конституції, переконує в тому, що нинішні зміни до Конституції потрібні представникам влади, по-перше, для виправдання перед виборцями своєї неефективності і провалів і, по-друге, щоб залишитися при владі і після 2015 р. Водночас слід зазначити, що лише не набагато більше 4 % українців головною причиною складної соціально-економічної ситуації в Україні

вважають недосконалість чинної Конституції. Про це у своїй статті для «Дзеркала тижня. Україна» пише *науковий консультант Центру Разумкова М. Мельник*, коментуючи рішення Президента В. Януковича про створення Конституційної асамблеї для внесення змін до Основного закону.

За словами експерта, переважна більшість громадян бачать головною проблему України в неналежній діяльності влади. «Закономірно, що в громадян сформувався стійкий образ Конституції як об'єкта неефективних експериментів, кожний з яких призводить до погіршення ситуації в державі. Тому побоювання, що чергова зміна Конституції за умов низького рівня довіри до влади може супроводжуватися суспільно-політичними ускладненнями або зумовити їх, не позбавлені підстав», – зазначає Н. Мельник.

У цілому ж слід підкреслити, що за сучасних умов стрімких змін у суспільному житті буде помилкою перебільшувати цінність «недоторканності» Конституції. Внесення змін до Конституції є звичайною світовою практикою, яка надає можливість ефективно враховувати зміни в суспільному житті, зовнішні і внутрішні чинники, що впливають на якість організації держави і суспільства, безпеки і добробуту громадян.

Завдання Конституційної асамблеї – напрацювати текст законопроекту і представити його Президенту для подальшого внесення до парламенту. Тут експерти нагадують, що Президент і без КА наділений повноваженнями внести такий законопроект без будь-якого попереднього обговорення в експертному й професійному середовищі, скориставшись відповідними професійними ресурсами своєї Адміністрації, Кабінету Міністрів тощо. Тому, як мінімум, шкоди від самого факту утворення Конституційної асамблеї немає, а як максимум – вона надає можливість представникам різних суспільних груп тим або іншим чином вплинути на конституційний процес або, у крайньому разі, сигналізувати суспільству про тривожні моменти процесу підготовки змін до Основного закону.

Більшість експертів сходиться на тому, що в складі Конституційної асамблеї зібраний потужний науковий і суспільний потенціал у сфері українського конституціоналізму, що дає певні підстави для оптимізму щодо створення відкритого професійного формату дискусії щодо модернізації Конституції.

Багато в чому це залежатиме від того, наскільки мета, визначена в указі Президента, відповідає дійсній меті формування Конституційної асамблеї. Адже варіантів використання такого процесу в ниніш-

ній ситуації апологетами й супротивниками конституційної реформи приводиться досить багато (найбільш часто називаються такі: 1) щире бажання влади через приведення тексту Конституції у відповідність до політичних реалій виправити ситуацію в Україні на краще; 2) прагнення влади зміцнити власне владне положення, розширити владні повноваження або хоча б гарантувати собі безпеку в разі несприятливого для неї результату політичних подій у майбутньому; 3) прагнення продемонструвати світу і своїм виборцям, що в Україні, незважаючи на критику, здійснюються суттєві реформи (разом з пенсійною і судовою реформами, ухваленням нового КПК); 4) спроба відвернути суспільну увагу від нагальних проблем, пов'язавши перспективу реального впливу на ситуацію в державі з діяльністю Конституційної асамблеї; 5) ставлення до цієї реформи як до звичайного політичного проекту, з яким влада не пов'язує ніяких серйозних надій, не переслідуючи мету внесення наперед запланованих змін до Конституції, і використання самого факту роботи в цьому напрямі у власній політичній діяльності. Можлива також комбінація цих варіантів. Крім того, експерти підкреслюють, що Асамблея в жодному разі не повинна поспішати під час розроблення змін до Конституції, оскільки це повинен бути перевірений, максимально сприйнятий у суспільстві і в політикумі проект. Також висловлюється побажання, щоб результатом роботи Конституційної асамблеї (окрім законопроекту про зміни до Конституції) обов'язково стало вироблення рекомендацій із забезпечення реалізації Конституції.

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

В. Пальчук, канд. наук із соц. комунікацій, мол. наук. співроб.

Перспективи розвитку альтернативної енергетики в Україні

Тема розвитку альтернативної енергетики в загальному енергетичному секторі нашої країни знову набуває актуальності. Українські науковці з галузі відновлюваної енергетики оперують даними ООН у своїх доказах про необхідність утвердження в Україні цілеспрямованих системних заходів щодо розвитку альтернативних джерел

енергії. Так, за прогнозами ООН, до 2050 р. людство майже на 80 % має перейти на альтернативні джерела енергії (відновлювані джерела енергії – далі ВДЕ). Така необхідність спричинена рядом вже не раз висвітлених у науковій літературі та інших виданнях факторів життєдіяльності сучасного світу. Серед яких:

- вичерпність розвіданих у світі запасів енергоресурсів;
- екологічна безпека. Особливо це питання актуалізувалось після аварії на японській АЕС «Фукусіма-1», а також у контексті виникнення проблем добування і переробки, забезпечення безпечності захоплення радіоактивних відходів, що постійно накопичуються, антропогенного впливу сучасної енергетики на довкілля тощо.

- залежність країн від імпорту енергетичних ресурсів. Зокрема, за підрахунками вчених, на сьогодні в Україні імпорт енергоносіїв становить близько 50 %. При цьому системного енергозбереження в державі практично не існує: рівень енерговитрат як у промисловому секторі, так і комунальному господарстві залишається стабільно високим.

Серед усіх цих вагомих факторів науковці вирізняють головний – за всіма світовими прогнозами, споживання енергії в найближчі десять років буде тільки зростати.

Вирішення ряду енергетичних та екологічних питань на сьогодні можна досягти завдяки розвитку ВДЕ, переконують наковці з галузі альтернативної енергетики. Досвід європейських країн показує, що інвестиції в розвиток енергоефективних технологій і ВДЕ можуть дати поштовх для інноваційного розвитку держави, підвищення конкурентоспроможності її промисловості на зовнішніх ринках, допоможуть значно знизити тиск на навколишнє середовище. Зокрема, сучасними пріоритетами розвитку енергетики в розвинутих країнах є орієнтація на охорону навколишнього середовища з посиленням екологічних норм і розвитком генерації на базі нетрадиційних і відновлюваних джерел. Уже сьогодні німецькі енергетичні компанії повідомляють про намір у найближчі роки вкласти понад 12 млрд євро в проекти отримання і використання альтернативних джерел енергії, і насамперед вітроенергетику. Таким поштовхом стала аварія на японській АЕС «Фукусіма-1», після якої німецький уряд прийняв рішення повністю вивести з експлуатації місцеві атомні станції і половину енергії для потреб країни отримувати за рахунок так званої «зеленої» енергетики вже до 2022 р. Перший крок у цьому напрямі зроблено минулого року. Тоді зупинили вісім атомних станцій. Решту дев'ять планують закрити до 2022 р.

В Україні заяви про необхідність вироблення чіткої, послідовної політики держави, сфокусованої на зменшенні енергоспоживання та зниженні енергоємності економіки, а також інтенсивного розвитку відновлюваних джерел енергії останнім часом дедалі активніше переходять у практичну площину. Зокрема, ідеться про забезпечення правової основи для стимулювання альтернативних джерел енергії. Головними законодавчими актами, що становлять нормативно-правову основу для функціонування даного енергетичного сектору визначено такі: Закон України «Про альтернативні джерела енергії» від 20.02.2003 р. № 555-IV; Закон України від 01.07.1994 р. № 74/94 «Про енергозбереження»; Закон України від 14.01.2000 р. № 1391-XIV «Про альтернативні види палива»; Закон України від 05.04.2005 р. № 2509-IV «Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу»; Закон України «Про електроенергетику» від 16 жовтня 1997 р. № 575/97-ВР.

Юридичною основою для схеми підтримки відновлюваної енергії фахівці називають Закон України «Про внесення змін до Закону України “Про електроенергетику”» щодо стимулювання використання альтернативних джерел енергії від 1 квітня 2009 р. № 1220-VI. Зокрема, у документі йдеться про «сприяння розвитку альтернативної енергетики як екологічно чистої й безпаливної підгалузі енергетики шляхом встановлення “зеленого” тарифу¹ та оплати електростанціям, які виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії – вироблену лише малими гідроелектростанціями), усієї виробленої ними електричної енергії в повному обсязі в грошовій формі, без застосування будь-яких видів заліків погашення заборгованості з розрахунків за електроенергією».

Прийняття закону про «зелений» тариф сприяло зростанню мотивації до використання енергоносіїв, що отримують з відновлюваних джерел енергії. У 2011 р. підприємства відновлюваної енергетики України виробили близько 400 млн кВт•год електроенергії і продали її держпідприємству «Енергоринок» за «зеленим» тарифом. Проте, на думку науковців, така цифра, все ж таки, є незначною, враховуючи потенціал країни: традиційні енергоносії поки що залишаються

---

¹ «Зелений» тариф – це спеціальний тариф, за яким закуповується електрична енергія, вироблена на об'єктах електроенергетики, що використовують альтернативні джерела енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії – вироблена лише малими гідроелектростанціями).

істотно дешевшими, і цей фактор переважає екологічні та інші аргументи.

Практика стимулювання використання відновлюваної енергії стала головною складовою Європейської енергетичної та екологічної політики впродовж багатьох років². Згідно з політикою ЄС, викладеною в Директиві 2009/28/ЄС, держави-члени застосовують різні змішані підходи щодо стимулювання виробництва енергії з ВДЕ в межах їхніх територій. При цьому, незважаючи на введення схем зелених сертифікатів у Бельгії, Італії, Польщі, Румунії, Швеції і Великобританії, пільгові тарифи все ж залишаються основною складовою політики ЄС щодо стимулювання відновлюваної енергетики, оскільки вони використовуються в понад 20 державах ЄС.

Протягом останніх двох років у деяких країнах ЄС, таких як Франція, Німеччина, Іспанія, фінансові схеми підтримки (стимулюючі тарифи) були виправлені та відрегульовані. Основною причиною такого кроку став непередбачено високий рівень упровадження відновлювальної генерації за короткий проміжок часу та, як наслідок, значний її вплив на кінцевих споживачів. Інститут індустрії відновлюваних джерел енергії Німеччини провів заміри опівдні 25 та 26 травня. За годину сонячні електростанції виробили електрики стільки ж, скільки дають 20 атомних електростанцій за цей же проміжок часу. А це – половина від потреб країни. Поки що, як зазначили в інституті, жодній з держав не вдалося навіть наблизитися до такого показника. Проте на цьому науковці не зупиняються. Німеччина планує повністю перейти на відновлювані джерела енергії. Наразі, п'ята частина електрики в країні вироблена з відновлюваних джерел. З березня держава вже почала скорочувати розміри підтримки для виробників «зеленої» енергії.

На Кіпрі спочатку були впроваджені податкові стимули/інвестиційні субсидії (у подальшому у 2006 р. вони були замінені на стимулюючі тарифи). У Франції стимулюючі тарифи для вітроенергетики були впроваджені від самого початку – до 2001 р. вони були переглянуті та доповнені для решти технологій. У випадку Нідерландів з 1997 р. податкові стимули/інвестиційні субсидії використовувались для підтримки ВДЕ генерації (стимулюючі тарифи були в якості вторинного механізму).

---

² Сприяння Національній комісії регулювання електроенергетики України: Програма регуляторної підтримки TCS ID: 29084. – Режим доступу: http://www.uself.com.ua/fileadmin/documents/20976_UREDLF_Task_1_Report_ukr.pdf.

Науковцями та експертами в цій галузі введення «зеленого» тарифу характеризується як дієвий механізм існуючого законодавства для стимулювання розвитку альтернативної енергетики в Україні. Більшість вкладених інвестицій у вигідні проекти розвитку енергетики на основі використання ВДЕ пов'язують саме з введенням «зеленого» тарифу. Завдяки цим інвестиціям найбільша в Європі сонячна електростанція працює в Криму, у Донецькій та Миколаївській областях запущено промислові вітроелектростанції (Новоазовська та Очаківська) із сучасними європейськими вітротурбінами.

Водночас експерти, виходячи з визначення альтернативних джерел енергії³, прописаного відповідно до Закону України «Про альтернативні джерела енергії», звертають увагу, що до їх переліку належать й інші альтернативні джерела, до яких «зелений» тариф не застосовується. Концепція «зеленого» тарифу, визначена в законі України «Про електроенергетику», не бере до уваги повного набору джерел ВДЕ, визначених у Законі України «Про альтернативні джерела енергії». Найбільш помітне виключення – це випадок біогазу, для якого не було визначено жодного коефіцієнта і який навіть не можна пов'язувати з концепцією біомаси. Використовують «зелений» тариф тільки певні категорії виробників електроенергії з альтернативних джерел, а саме: вітрової енергії, енергії з біомаси, сонячної енергії та малих гідроелектростанцій.

Тому експерти застерігають про можливість виникнення невизначених ситуацій між зацікавленими сторонами, які є суб'єктами розвитку альтернативних джерел енергії. Адже Закон України «Про альтернативні джерела енергії» поєднує у своєму визначенні альтернативних джерел поновні джерела енергії (енергія сонячна, вітрова, геотермальна, енергія хвиль та припливів, гідроенергія, енергія біомаси, газу з органічних відходів, газу каналізаційно-очисних станцій, біогазів) з непоновними джерелами енергії (доменний та коксівний газ, газ метан дегазації вугільних родовищ, перетворення скидного енергопотенціалу технологічних процесів).

---

³ Альтернативні джерела енергії – поновні джерела енергії, до яких належать енергія сонячна, вітрова, геотермальна, енергія хвиль та припливів, гідроенергія, енергія біомаси, газу з органічних відходів, газу каналізаційно-очисних станцій, біогазів та вторинні енергетичні ресурси, до яких належать доменний та коксівний газ, газ метан дегазації вугільних родовищ, перетворення скидного енергопотенціалу технологічних процесів.

Така «законодавча» комбінація різних джерел енергії може створити певні незручності, оскільки ці джерела визначаються інакше згідно з Директивами ЄС. Політика щодо неповних джерел енергії, яка стосується ефективного використання цих видів джерел енергії (енергозбереження), та політика їх стимулювання не має бути пов'язана з жодною схемою стимулювання джерел ВДЕ, зазначають експерти.

З тим, що вітчизняне законодавство в галузі альтернативної енергетики потребує подальшого вдосконалення, погоджується очільник Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України М. Пашкевич. За його словами, у співпраці з профільними асоціаціями та міжнародними експертами ведеться робота над аналізом останніх тенденцій розвитку технологій. У першу чергу виправляються всі нормативні недоліки, аби максимально спростити роботу інвестора. Наприклад, у парламенті вже триває робота над законопроектами щодо введення «зеленого» тарифу для біогазу, триває обговорення щодо регламентації чітких та прозорих умов для підрахунку частки вітчизняних робіт і матеріалів у будівництві електростанцій на повних джерелах енергії тощо. 22 травня прийнято за основу проект закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлюваних джерел енергії» (№ 8455). Законопроект спрямований на адаптацію українського законодавства до європейського, зокрема Директиви Європейського парламенту та Ради ЄС від 27 вересня 2001 р. № 2001/77/ЄС (щодо гарантії походження електроенергії), спрощення дозвільної системи у сфері відновлювальної енергетики, а також уніфікація термінології.

Планується внесення змін до ряду законів України, у тому числі до Закону «Про альтернативні джерела енергії». За його новою редакцією організаційне забезпечення діяльності у сфері повних джерел енергії здійснюватиметься спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань реалізації державної політики у сфері ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів, енергозбереження, повних джерел енергії й альтернативних видів палива.

Крім того, законопроект передбачає, що електрична енергія, вироблена з повних джерел енергії, може бути реалізована за «зеленим» тарифом відповідно до прямих договорів, укладених із споживачами. Під час виробництва електричної енергії з повних джерел суб'єкт господарювання зобов'язаний надати споживачеві гарантію походження електричної енергії. Таку гарантію має підтвердити спеціальний орган виконавчої влади, уповноважений урядом країни.

Важливим діючим документом державного значення, що регулює основні напрями та засади розвитку всього паливно-енергетичного комплексу нашої країни, є Енергетична стратегія України на період до 2030 р. (ухвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 березня 2006 р. № 145-р). На разі цей документ перебуває на доопрацюванні, оскільки, як стверджують фахівці з енергетичного сектору нашої країни, діюча Енергостратегія України не враховує реалії сьогодення і не раз підпадала під критику науковців. За їхніми словами, документ фокусується на питаннях нарощування потужностей енергопостачання, а не на енергоефективності й енергозбереженні, що обґрунтовується завищеними прогнозами зростання ВВП і споживанням електроенергії в Україні, наданням пріоритету атомній енергетиці та вугільній промисловості. Зокрема, Н. Мхітарян, член-кореспондент НАН України, доктор технічних наук, професор, директор Інституту відновлюваної енергетики НАН України з цього приводу зазначив, що Енергостратегія 2006 р. намітила вирішення існуючої проблеми за допомогою розвитку атомної енергетики й почасти енергозбереження. При цьому оцінка вітчизняного потенціалу поновних джерел енергії виявилася істотно заниженою. Крім того, в Енергостратегії навіть не закладено необхідність зниження сучасного рівня техногенного навантаження на екосистему країни. Не враховується й перспективність застосування децентралізованої малої енергетики в умовах економічної й енергетичної кризи для малого й середнього бізнесу та необхідність її державної тарифної підтримки.

З метою вироблення більш чіткої державної політики розвитку паливно-енергетичного сектору країни дорученням Кабінету Міністрів України визначено координатора розроблення оновленої Енергетичної стратегії України – Фонд «Ефективне управління». Проект «Оновлення Енергетичної стратегії України на період до 2030 р. в галузі електроенергетики» є першим етапом оновлення Енергетичної стратегії України. Як стверджують безпосередньо координатори, оновлена Енергетична стратегія України до 2030 р. після свого затвердження має стати одним із ключових інструментів довгострокового планування розвитку країни.

Головною відмінністю оновленого документа фахівці Фонду «Ефективне управління» називають те, що нова енергостратегія розраховується не з екстенсивного зростання споживання енергії, а навпаки, планується значне підвищення енергоефективності. Вочевидь, такого результату очікують від істотної зміни структурної

потужності виробництва електроенергії до 2030 р. на користь гідроелектростанцій (ГЕС), гідроакumuлюючих електростанцій (ГАЕС) і станцій, що працюють на поновних джерелах енергії, – ВДЕ (вітер, сонце, біо- та малі ГЕС). Причому енергетика ВДЕ зростає в загальному балансі з менш як 0,5 до 9 %. У результаті збалансованого розвитку різних видів генерації й значного підвищення енергоефективності значно знизиться потреба в будівництві нових атомних блоків порівняно з Енергостратегією від 2006 р.

У свою чергу, Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України пропонує в Енергостратегії збільшити прогноз виробництва енергії з поновних джерел до 20 % уже у 2020 р. Таку позицію відомство пояснює, посилаючись на квітневі підсумки, коли із ВЕД вироблено близько 0,5 % енергобалансу країни за один місяць. Крім того, за планом розвитку відновлювальної енергетики ці квітневі 0,5 % у загальному енергобалансі країни мали б бути досягнуті тільки у 2015 р.

Водночас для України альтернативна енергетика залишається поки що дорогою. За оцінками фахівців, на сьогодні в нашій країні вартість електроенергії, що виробляється сонячними електростанціями, становить приблизно 5 грн за 1 кВт/г, вітрової – більше 1 грн, гідроенергетики – близько 1 грн, при тому що вартість електроенергії від АЕС – 20 коп. Шлях один – зниження собівартості. Деякі країни світу досягли результатів щодо зниження вартості альтернативної електроенергії. У Бразилії наприкінці минулого року отримали енергію від вітрових електростанцій дешевшу, ніж ту, яку виробили станції на основі природного газу. Цей факт надає надії щодо розвитку альтернативної енергетики в нашій країні та збільшення її частки в загальному обсязі виробленої електроенергії України.

Зменшення собівартості альтернативної електроенергії пов'язано з вирішенням науково-технічних питань, які стають темами фундаментальних і прикладних досліджень науковців. В оцінках експертів, наша країна відстає в технічному оснащенні, що заважає навіть зацікавленим підприємствам налагоджувати випуск надійного обладнання для відновлювальної енергетики. Сюди відносять підвищення ефективності сонячних панелей, збільшення ємності акумуляторів енергії, збільшення надійності вітрових установок тощо. Такі напрацювання має Інститут відновлювальної енергетики НАН України. Зокрема, науковцями завершено масштабне дослідження щодо перспектив розвитку альтернативної енергетики. Фахівці отримали прогнозні показники, у яких наочно видно зменшення вартості облад-

нання й собівартості електроенергії для різних видів поновних джерел, з урахуванням факторів амортизації й оподаткування. Визначені також оптимальні розміри «зелених» тарифів на кожний рік.

Проблематика науково-технічних розробок у галузі відновлювальної енергетики активізувалася з прийняттям Закону України Про внесення змін до Закону України “Про електроенергетику” щодо умов стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел від 17.06.2011 р. № 3549-VI. Цим Законом встановлено порядок стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії. Так, відповідно до Закону, «порядок стимулювання застосовується за умови, що починаючи з 1 січня 2012 р. питома вага сировини, матеріалів, основних засобів, робіт та послуг українського походження у вартості будівництва відповідного об’єкта електроенергетики, що виробляє електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії, становить не менше 15 %, з 1 січня 2013 р. – 30 %, а з 1 січня 2014 р. – 50 %. Додатковою умовою застосування зазначеного порядку стимулювання виробництва електроенергії з використанням енергії сонячного випромінювання є використання, починаючи з 1 січня 2013 р., на об’єктах електроенергетики сонячних модулів, у вартості виробництва яких питома вага матеріалів і сировини українського походження становить не менше 30 %, а починаючи з 2014 р. – 50 %».

У цьому контексті науковці звертають увагу на доцільність створення в Україні координаційного центру з розробок у галузі відновлювальної енергетики, а також інших суб’єктів наукової інфраструктури з вивчення її перспектив. Поряд з цим пропонують паралельно з переглядом енергетичної програми прийняти нову Державну програму розвитку відновлювальної енергетики. Метою Програми пропонують визначити заміщення до 2030 р. 30 % енергоносіїв із традиційних джерел енергоносіями ВДЕ, за умови зниження їх собівартості мінімум у два рази. Однак така ціль – у 30 % до 2030 р. – завідуючим відділу теплофізичних проблем біоенергетики Інституту технічної теплофізики НАН України Г. Гелетухою названа дуже амбіційною щодо ВДЕ. Така мета відповідає європейським тенденціям розвитку альтернативної енергетики. Разом з тим у новій редакції Енергетичної стратегії України запланований обсяг виробленої альтернативної електроенергії значно скромніший: «10 % електрогенеруючих потужностей працюватиме на ВДЕ у 2030 р.».

Така оцінка науковця вписується в загальні плани українського уряду щодо розвитку паливно-енергетичного сектору країни. Так,

Прем'єр-міністр України М. Азаров під час наради з питань підвищення безпеки на АЕС у Білгородці Київської області заявив: «Необхідність модернізації абсолютно всіх галузей народного господарства потребує значних капіталовкладень, і приймати такі рішення, які приймає розвинута країна Німеччина, Україна не може. Тому для нас у найближчі 10–20 років альтернативи атомній енергетиці немає».

Водночас Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України очікує обсяг у 12 % ВДЕ в енергобалансі країни до 2020 р., як того вимагають європейські директиви. Така цифра для України є реальною, адже минулого року розвиток відновлювальної енергетики значно випередив розвиток традиційної. Загальна потужність введених в експлуатацію об'єктів ВДЕ становила 257 МВт, що на 4 % більше порівняно з 2010 р. За I квартал 2012 р. було вироблено 155,6 млн кВт/год. електричної енергії, що становить 47 % від загального обсягу виробництва електроенергії з поновних джерел у 2011 р. Обсяг приватних інвестицій у цю сферу становив 20 млрд грн.

На сьогодні, за даними Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України, «зелена» енергетика нашої країни нараховує 107 діючих об'єктів потужністю 411 МВт, з яких 76 гідроелектростанцій, 11 вітропарків, 18 сонячних станцій та два біоенергетичні об'єкти, а також 63 суб'єкти господарювання. Крім того, на різних стадіях розвитку перебувають проекти загальної потужністю, наприклад, у вітряній енергетиці – близько 3 тис. МВт, у сонячній – близько 1 тис. МВт.

Також заплановано будівництво ряду нових потужностей у регіонах країни, зокрема чеська група компаній Ekotechnik Praha завершить розпочате в минулому році будівництво 42 МВт ФЕС в Київській області (м. Богуслав), почне інсталяцію 50 МВт СЕС у Дніпропетровській області, а також розробляє масштабні проекти у Вінницькій області на території 600 га (на яких можна розмістити сонячні батареї потужністю 300 МВт) та СЕС у Закарпатській області потужністю 80 МВт; компанія Star Ua планує будівництво масштабних сонячних проектів в Херсонській області на території 15, тис. га, потужність може становити 750 МВт; «Ренджі Девелопмент» побудує у Вінницькій області шість фотоелектричних станцій сумарною потужністю 50 МВт; німецька компанія «Віндгард» розпочала активну фазу будівництва вітропарку в Краснодонському районі Луганської області потужністю 400 МВт; ізраїльська SunElectra планує побудувати у 2012 р. в Одеській області близько 10 СЕС загальною потужністю 25–30 МВт; між-

народна група компаній Activ Solar планує вже цього року запустити першу чергу фотоелектричної станції в Одеській області; компанія «Рентехно» – завершить будівництво 1,8 МВт сонячної електростанції у Вінницькій області та розпочне інсталяцію 11 МВт на декількох площадках у Скадовському й Генічеському районах Херсонської області; французька компанія Helios Strategia планує побудувати в Україні декілька сонячних станцій потужністю 7 МВт на дахах будівель, як промислових і муніципальних, так і на дахах приватних будинків; компанія «АНТ Груп» готує проект сонячної електростанції Sunshine City в м. Буча Київської області потужністю 30 МВт; 25 вітроелектростанцій планують побудувати в Івано-Франківській області (Рожнятовський район); німецька компанія WKN Windkraft Nord AG інстальватиме дві вітроелектростанції в Красноперекопському та Джанкойському районах; вісім вітроустановок мегаватного класу буде встановлено в Херсонській області компанією «Віндкрафт Україна»; будівництво п'яти малих ГЕС заплановано в Чернівецькій області; у планах компанії «Еко-Оптима» – 15 малих ГЕС у Львівській області.

Такий активний ривок у галузі альтернативної енергетики стимулює прихід нових прямих приватних інвестицій у цю сферу. Уже цього року, наприклад, у проекти сонячної та вітрової енергетики планується залучити близько 1 млрд євро. А до 2015 р. сума інвестицій у «зелену» енергетику може зрости до 5 млрд дол., зазначають у Державному агентстві з енергоефективності й енергозбереження України. Це стало можливим завдяки створенню умов для залучення інвестицій. Ідеться не лише про будівництво нових енергетичних потужностей і розвиток системи електричних мереж і підвищення збалансованості енергозабезпечення ряду енергодефіцитних регіонів, а й про створення цілої високотехнологічної галузі в Україні, що приведе до поступового розвитку вітчизняних технологій (*Матеріал підготовлено з використанням інформації сайтів: Верховної Ради України (<http://zakon2.rada.gov.ua>); Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України (<http://sae.gov.ua>); Інституту енергетичних досліджень (Energy Studies Institute) (<http://esi.org.ua>); «Українська енергетика UA-Energy.org» (<http://ua-energy.org>); Альтернативні джерела енергії (<http://www.eco-live.com.ua>); <http://www.qclub.org.ua/category/analytcs>).*

А. Присяжна, наук. співроб.

Правовий статус вогнепальної зброї

Майже в усіх країнах Європейського Союзу, у тому числі в прибалтійських країнах і Молдові, не говорячи про США, дозволено носити короткоствольну зброю (пістолети й револьвери) приховано з метою самооборони.

Тема самооборони нині актуальна і в Україні. Дедалі частіше люди замислюються щодо придбання зброї з метою захистити свою сім'ю й нажити роками майно від різного роду посягань, тим більше, згідно зі ст. 27 Конституції України, «кожен має право захищати своє життя й здоров'я, життя й здоров'я інших людей від протиправних посягань».

Статистика показує, що від 5 до 10 % чоловічого населення виявляє інтерес до придбання зброї. Близько 1 % населення володіє переважно мисливською зброєю, а із 2 млн од. гладкоствольних рушниць, зареєстрованих в Україні, більшість куплені саме для самооборони. Також слід зазначити, що в більшості випадків номінально мисливську зброю використовують для охорони.

Водночас Україна займає 84-те місце у світовому рейтингу за кількістю власників зброї – оборот нелегальної зброї в країні становить 3 млн од.

Однак в Україні досі не прийнято закон, який би узгодив та об'єднав ряд існуючих нормативних правових актів на цю тематику.

З 1996 р. у Верховній Раді Україні були зареєстровані десять варіантів законопроектів щодо зброї. Кожне нове скликання Верховної Ради відхиляло будь-які варіанти з безлічі запропонованих проєктів закону. Сьогодні оборот зброї регулюється рядом відомчих нормативних актів МВС України.

Відповідно до наказу МВС України від 21 серпня 1998 р. № 622 зброя класифікується таким чином: вогнепальна зброя; бойова нарізна вогнепальна зброя; несучасна стрілецька зброя; вихолощена зброя; навчальна вогнепальна зброя; спортивна вогнепальна зброя; мисливська вогнепальна зброя; пневматична зброя; холодна зброя.

Зрозуміло, що існує й таке поняття, як відомча зброя, тобто зброя, видана для службового користування. Таку зброю можуть отримати, наприклад, судді відповідно до ЗУ «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», який встановлює систему захо-

дів держзахисту працівників суду, у тому числі і від посягань на їхнє життя, здоров'я, житло і майно та їх близьких родичів.

Щоб отримати зброю на законних підставах, необхідно звернутися до ЗУ «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» від 06.09.2005 р., постанов КМУ «Про дозвільну систему» № 576 від 12.10.1992 р., «Про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивою та дратівної дії» № 706 від 07.09.1993 р., Наказом МВС «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів» № 622 від 21.08.1998 р., Наказом МОЗ «Про затвердження Порядку видачі медичної довідки для отримання дозволу (ліцензії) на об'єкт дозвільної системи» № 252 від 20.10.1999 р. та наказом МВС № 3790дсп від 13.06.2000 р. (секретний документ).

Надія, що в Україні стане простіше придбати зброю для самооборони, з'явилася у квітні 2010 р., коли Верховна Рада Україна прийняла за основу проект закону № 2105 «Про обіг зброї невійськового призначення». Зокрема, законопроектом визначаються основні види зброї, єдиний порядок придбання, зберігання, використання та застосування службової та цивільної зброї, вводяться такі поняття, як «зброя несмертельної дії», «цивільна зброя», «зброя самооборони» (постанова від 14.04.2010 № 2129-VI).

Незважаючи на те, що закон ще не прийнятий, суперечки щодо нього не вщухають.

Фактично співтовариство зброярів розділилося на два табори.

Прихильники вітають введення в обіг зброї для самооборони у вигляді травматичних пістолетів і револьверів для всіх категорій громадян, а не тільки для «обраних», противники категорично проти прийняття проекту закону № 2105 взагалі, або, принаймні, у тому вигляді, у якому він існує в останній редакції.

Крім того, противники прийняття проекту закону № 2105 «Про обіг зброї невійськового призначення» також складаються з двох протилежних груп.

Перша – це представники правоохоронних органів і частина «обраної спільноти», які категорично проти наявності на руках у

звичайних громадян зброї самооборони, призначеного для прихованого носіння. Аргументи – «народ не готовий», «немає культури поводження зі зброєю», «перестріляють один одного».

Друга – це профільна асоціація, яка вважає травматичну зброю небезпечною і неефективною. На їхню думку, правильним кроком буде дозвіл на носіння повноцінної короткоствольної нарізної зброї як зброї самооборони. Їхні аргументи проти травматичної – «низька ефективність», «труднощі ідентифікації», «легковажне ставлення до несмертельної зброї».

Зокрема, В. Поліщук, начальник Центру громадських зв'язків МВС України в Києві зазначає, що «питання щодо придбання та носіння зброї завжди тягне за собою питання культурного рівня суспільства в цілому, а також культури і осудності людини, що збирається цю зброю придбати».

На його думку, «якщо наше суспільство з прийняттям таких законів буде в правовому плані виховуватися, то, можливо, такий шлях не призведе до якихось трагедій. Якщо ж ми залишимося на тому ж побутовому рівні, як зараз, то повідомлень щодо трагедій і роботи в міліції стане значно більше».

...Люди, які отримали зброю, не будуть розуміти, що рівень самооборони не повинен перевищувати рівень нападу. А так водія, який не поступився дорогою, будуть розстрілювати, як іноді вже відбувається».

У свою чергу, глава наглядової ради Української асоціації власників зброї Г. Учайкін підкреслює, що Асоціація власників зброї виступає проти саме травматичної зброї, а «закон потрібно доопрацювати і приймати вже з дозволом громадянам мати бойову короткоствольну зброю».

...Процес приходу суспільства до вирішення короткоствольної вогнепальної нарізної зброї невідворотний. Питання тільки в термінах. От якщо ми приймемо закон у редакції з дозволом зброї з гумовими кулями, то отримаємо колосальний сплеск вуличної злочинності, саме з неї будуть стріляти в пішоходів і один в одного. І як тільки все станеться, нам скажуть: ось бачите, люди не готові. Тоді прийняття нормального закону буде відкинуто на довгі роки».

На думку Г. Учайкіна, закон про зброю необхідно розглядати в контексті реформування Збройних сил України. «Подивимося на прикладі Швейцарії на одну цікаву ситуацію. Є стереотип: Швейцарія – країна, яку ніхто не турбує, тому що вона зберігає всі гроші світу. Проте справа йде трохи інакше. У Швейцарії кожен чоловік з 18 до 50 років перебуває в кадровому резерві. Це означає, що профе-

---

сійна швейцарська армія хоч і складається з 22 тис. чоловік, але за дві години після виникнення на території Швейцарії збройного конфлікту вони здатні розвернути 650 тис. чоловік. А за дві доби в строю може стояти вже 1 млн 700 тис. чоловік. Тільки автоматичних гвинтівків Швейцарія має 500 тис. Схожа ситуація у Фінляндії. Закон про зброю може дозволити державі Україні підвищити свою обороноздатність», – вважає фахівець.

Поки ж Верховна Рада прийняла Закон «Про внесення змін до Закону “Про міліцію”», встановивши строк для видачі дозволів на придбання, зберігання і носіння зброї (прийнятий на основі законопроекту № 4829).

Зокрема, Законом встановлено, що міліція в 30-денний термін видає дозволи на придбання, зберігання, носіння, перевезення, використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів і речовин, щодо зберігання яких встановлені спеціальні правила, порядок, і на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ.

У такий самий термін повинні видаватися дозволи на відкриття та функціонування об'єктів, де зберігається або використовується перераховане вище, стрілецьких тирів, стрільбищ невійськового призначення, мисливських стендів, підприємств і майстерень з виготовлення і ремонту зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, магазинів, у яких здійснюється їх продаж, піротехнічних майстерень, пунктів вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, правил поведіння з ними та їх застосування.

Крім того, Верховна Рада України ухвалила Закон «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за окремі правопорушення» (відповідний законопроект зареєстровано за № 7483).

Законодавчим актом посилюється адміністративна відповідальність за порушення правил та порядку поведіння із спеціальними засобами активної оборони, спрямованими на ураження людини чи завдання їй больового шоку.

Законом, зокрема, доповнено ст. 174 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Згідно з доповненням, «стрільба з вогнепальної чи холодної металеві зброї, пристроїв для відстрілу патронів, споряджених

гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії або пневматичної зброї калібру понад 4,5 мм і швидкістю польоту кулі понад 100 м/сек в населених пунктах і в невідведених для цього місцях, а також у відведених місцях з порушенням встановленого порядку – тягне за собою накладення штрафу від 10-ти до 15-ти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією зброї і бойових припасів або без такої».

Документом також доповнено ст. 190 «Порушення громадянами порядку придбання, зберігання, передачі іншим особам або продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї» словами «спеціальних засобів активної оборони».

Зміни внесені у ст. 191, 192, 193, 194, 195 і 265 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Тим не менше, незважаючи на те, що на можливість прийняття закону щодо вільного продажу і володіння вогнепальною зброєю значна кількість громадян реагує негативно, Закон «Про зброю» країні, яка прагне до цивілізованого європейського суспільства, звичайно, піде тільки на користь. Однак перед таким кроком треба, у першу чергу, розробити чітку законодавчу базу, виробити культуру поведіння зі зброєю, ознайомити широкі маси населення з правилами користування нею та застосування. І тоді ніколи не буде ситуації: «коли тримаєш у руках молоток, усе навколо схоже на цвях»...

Далі буде...

Е. Войцеховская, м.л. науч. сотр.

Проблемы законодательного определения и борьбы с терроризмом

Анализируя недавние события, связанные со взрывами в Днепропетровске, возникает вопрос: а возможно ли повторение этих событий и как можно предотвратить те или иные попытки проявления терроризма на территории Украины.

Еще в июле прошлого года на пресс-конференции эксперт по международным вопросам Александр Палий высказал мнение, что нарастающее социально-экономическое напряжение может спровоцировать теракты в Украине. По его словам, власть своими действиями провоцирует социальное напряжение, что может подтол-

кнуть к внутренним терактам. Важным в направлении антитеррористической деятельности является устранение условий, способствующих терроризму, среди которых основными являются: низкий уровень материального обеспечения населения, нерешенность большинства экономических и социальных проблем, что подталкивает бедные и социально не защищенные слои населения на отчаянные шаги и формы социального протеста, в том числе и применение терроризма, высокий уровень безработицы, особенно среди молодежи, что позволяет достаточно легко втянуть эту категорию населения в ряды боевиков и террористов, обещая денежное вознаграждение.

Сегодня в Украине права и организационные основы борьбы с терроризмом, полномочия и обязанности органов исполнительной власти, объединений граждан и организаций, должностных лиц и отдельных граждан в этой сфере определены Законом «О борьбе с терроризмом», принятым в 2003 г. Но, несмотря на то, что Закон есть, взрывы в Харькове (13.10.2011), Запорожье (21.10.2011) и Днепропетровске (16.11.2011, 27.04.2012) показали, что угроза терроризма всё-таки существует.

После произошедших событий на заседании РНБО Президент Украины В. Янукович отметил важность принятия поправок к данному закону, для того чтобы работа в этом направлении была более эффективной.

Указом Президента Украины № 388/2012 «О решении Совета национальной безопасности и обороны Украины от 25 мая 2012 г. “О мерах по усилению борьбы с терроризмом в Украине”» Кабинету Министров поручено до конца лета разработать концепцию борьбы с терроризмом, госпрограмму установления современных систем безопасности, применения средств внешнего контроля (наблюдения) и быстрого реагирования, также разработать проекты законов о внесении изменений в Кодекс административного судопроизводства, закон о борьбе с терроризмом, закон об СБУ относительно «определения порядка признания организаций террористическими, их ликвидации, конфискации имущества».

Проблемы законодательного определения и регулирования проблем возникновения террористических угроз сегодня чрезвычайно актуальны и требуют тщательной разработки и внимания законодателей и специалистов сферы безопасности.

Например, по словам экспертов, сегодня ни Законом «О борьбе с терроризмом», ни каким-либо иным нормативным актом не определен порядок признания организации террористической и её ликвидации.

Основания же для прекращения объединений граждан определены Конституцией и недавно принятым Законом «Об общественных объединениях». **Эксперт Центра политико-правовых реформ Р. Куйбида считает, что** «на практике это приведет к широкому использованию “антитеррористического” и “антиэкстремистского” законодательства для борьбы власти с политическими оппонентами и массовым нарушениям прав человека».

К примеру, в Беларуси недавно были приняты поправки к Закону «О борьбе с терроризмом», согласно которому в список государственных учреждений, борющихся с терроризмом и экстремизмом, были добавлены Пограничный и Таможенный комитеты Беларуси, а также Министерство информации. Также были приняты поправки к Закону Беларуси «О борьбе с терроризмом», раскрывающие понятие «терроризм», трактуя его не как действие, а как явление. Терроризм в данном законе трактуется как социально-политическое и криминальное явление, включающее идеологию и практику применения насилия или угрозы насилием в целях оказания воздействия на принятие органами власти решений либо воспрепятствования политической или иной общественной деятельности, нарушения общественной безопасности, устрашения населения, провокации международных осложнений, войны, подрыва конституционного строя и дестабилизации внутреннего положения государства». Эксперты считают, что новая формулировка может распространяться на всю общественно-политическую деятельность. Ведь теперь проведение забастовки или уличной акции в Беларуси подпадает, согласно данной формулировке, под термин «терроризм», потому что любую несанкционированную акцию власти могут трактовать как «угрозу насильственных действий».

Известный блогер А. Мамалыга обращает внимание на то, что Указом Президента Украины № 388 основной акцент сделан не на виртуальных внешних врагах, а на способах борьбы с ними. По его мнению, это дает дополнительные полномочия с применением специальных технических средств подразделениям, осуществляющим оперативно-розыскную деятельность. «А учитывая склонность СБУ и МВД к прослушиванию, слежке и к другим нарушениям конституционных прав граждан, вероятно, станет намного доступнее», считает А. Мамалыга. Но самый большой вопрос, по словам блогера, вызывает инициатива Президента разработать законопроект о частной детективной розыскной деятельности. Каким образом негосударственные оперативно-розыскные органы могут предотвращать терроризм? А. Мамалыга предполагает,

---

что негосударственным охранным структурам нужна легальная возможность осуществлять оперативно-розыскную деятельность, а также легально носить и использовать огнестрельное оружие.

Огромный опыт в борьбе с терроризмом имеют Израиль, США, Россия, Беларусь. Ведущие специалисты в этой сфере говорят, что в антитеррористической стратегии должны быть задействованы все ресурсы страны: дипломатическая, информационная, военная, экономическая, финансовая, разведывательная и правоохранительная деятельность.

В украинских реалиях имеет смысл обратить внимание на такие рекомендации: необходимо выявлять и брать под контроль абсолютно всех, кто высказывает террористические угрозы, не говоря уже о тех, кто принимает непосредственное участие в террористических, экстремистских либо близких к ним группах и, естественно, контролировать их действия и передвижение. Также нужно предельно усложнить изготовление взрывных устройств, т. е. кроме усиления контроля в местах изготовления и хранения взрывчатых веществ и средств их подрыва, необходимо максимально ограничить возможность их приобретения, а за их незаконное изготовление, хранение, транспортирование, хищение и сбыт, а также за оказание содействия этим деяниям, ужесточить наказание. Сегодня в сети существуют блоги и форумы, на которых открыто и доступно рассказывается об изготовлении взрывного устройства, так сказать, в домашних условиях.

Достаточно эффективным шагом, как, например, в России, может стать ограничение на покупку мобильных телефонов, которые могут применяться для подрыва взрывных устройств, а также сделать приобретение sim-карт по паспорту. Это, конечно, не исключает возможности нелегального приобретения и использования мобильных устройств, но уменьшает шансы для желающих воспользоваться ими не по назначению...

Однако не все разделяют такие методы безопасности. К примеру, **Р. Куйбида**, комментируя подписанный Президентом Украины 8 июня указ № 388/2012, сказал о том, что намерение предоставлять подразделениям, которые осуществляют оперативно-розыскную деятельность, дополнительные полномочия с применением специальных технических средств для предотвращения совершения преступлений, связанных с террористической деятельностью, является вмешательством в права человека, и такие вмешательства возможны лишь в соответствии с Конституцией

и, конечно, по решению суда. Эксперт считает, что тем самым Украина выбрала российский вариант противодействия терроризму.

В качестве примера жесткой позиции по отношению к террористам отечественные обозреватели приводят Израиль. По словам известного израильского политолога А. Эскина, нужно сделать так, чтобы заниматься терроризмом было невыгодно. «Отвечать надо постоянно и жестко, наказывая всех, кто хоть как-то к этому причастен, применяя в том числе и экономическое удушение тех регионов, откуда исходит терроризм. В Израиле наносятся не только точечные удары против тех, кто несет смерть, но и сносятся дома террористов, применяя принцип коллективной ответственности». И, главное, подчеркивают израильские эксперты, делать это надо, невзирая ни на какое международное давление... В результате целенаправленных усилий властей и силовых ведомств Израилю удалось взять контроль в работе по предотвращению террористических атак. При этом следует отметить, что израильский опыт, в силу особенностей проблемы терроризма, безусловно, в чистом виде неприменим к Украине.

В то же время рекомендации экспертов этой страны о недопустимости «точечных» разовых мер весьма полезны. «Если действительно нужно побороть терроризм, это нужно делать постоянно, даже не ежедневно, а ежеминутно», – подчеркивает А. Эскин.

Период проведения в Украине чемпионата Евро-2012 стал очередным поводом задуматься и подготовиться к возможным происшествиям, имеющим признаки терроризма. Обострение угрозы совершения террористических актов во время подобных массовых мероприятий связана с так называемым импортированным терроризмом. По словам экс-заместителя главы СБУ В. Химея, определенным риском во время чемпионата было участие национальных сборных стран, контингент которых участвует в боевых действиях в горячих точках – Афганистане, Ливии, ряде других стран Северной Африки, Ближнего Востока и Центральной Азии, т. е. нельзя было исключать возможность совершения терактов по отношению к гражданам третьих стран, но на территории Украины.

Есть в Украине и другие объекты угрозы терроризма, которые в отличие от Евро-2012, благополучно завершившееся, существуют на территории страны постоянно. Директор военных программ Центра Разумкова Н. Сунгуровский считает, что Украина может стать мишенью для международного терроризма. По мнению эксперта, одним из возможных объектов для терроризма может быть базирующийся в

Крыму Черноморский флот РФ, когда в ответ на действия не Украины, а ЧФ РФ, может быть организован террористический акт. Поэтому очень важным является международное сотрудничество в сфере противодействия терроризму, совместные международные усилия, направленные на улучшение мер в сфере безопасности – особенно в охране границ и транспорта, усилении защиты объектов жизнедеятельности, прекращении финансирования терроризма и ограничении перемещений террористов. Деятельность международного сообщества должна быть направлена на ликвидацию террористических организаций и вывода из строя их руководства, способствовать снижению оперативного потенциала терроризма в мире.

В завершение хотелось бы отметить, что, к сожалению, терроризм в мире все еще набирает обороты, и Украина должна активно изучать опыт ведущих стран мира в борьбе с этим явлением. Это обусловлено множеством факторов, экономической и политической ситуацией в стране, общественным настроением, поведением и имиджем страны на международной арене. Кроме того, в процессе разработки схем и стратегий противодействия террористической угрозе важно помнить, что для их эффективной реализации необходима ежедневная кропотливая работа всех правоохранительных структур не только с использованием оперативных средств и методов, но и с неременной опорой на общественные институты.

О. Кривецький, голов. ред.

Муніципальна міліція – запурука добробуту населення

Незалежна Україна активно провадить конституційну, парламентську, адміністративну, судово-правову та інші реформи, прагнучи забезпечити ефективний розвиток громадянського суспільства.

Постали сьогодні й питання реформування сучасної системи ОВС та інших органів правової держави і демократичного суспільства, покликаних забезпечувати права й інтереси людини та громадянина. Серед іншого, на думку багатьох експертів, важливим є питання створення якісно нової моделі обслуговування населення – місцевої міліції.

Актуальними є проблеми створення правової бази організації підрозділів місцевої міліції як якісно нової моделі обслуговування

населення на місцевому рівні, механізмів її реалізації, форм, методів і напрямів її діяльності, можливостей використання позитивного зарубіжного та вітчизняного досвіду тощо.

Національне законодавство не дає такого чіткого формулювання функцій місцевого самоврядування, як це визначено Європейською хартією місцевого самоврядування: підтримка місцевої демократії, забезпечення права громадян на участь в управлінні державними справами на місцевому рівні та надання послуг місцевому населенню. Тому постає питання: наскільки реально правові норми України, що відтворюють конституційні принципи організації і функціонування місцевого самоврядування, забезпечуватимуть реалізацію цих функцій і що треба зробити, щоб наповнити їх реальним змістом?

Аналізуючи чинне законодавство України, не можна не помітити, що проблему розмежування повноважень між органами виконавчої влади та місцевого самоврядування вирішено не на користь територіальних громад й органів, які вони представляють. Законодавче регулювання делегованих повноважень районних і обласних рад відповідним місцевим державним адміністраціям, навпаки, характеризується правовою невизначеністю.

На сучасному етапі розвиток місцевого самоврядування стримується через об'єктивні фактори (відсутність належної матеріально-фінансової бази тощо) і внаслідок суб'єктивних причин (через суперечливі підходи в розумінні природи і завдань місцевого самоврядування), що не може не впливати на вибір пріоритетів і напрямів його реформування. Ці розбіжності, відображені в Конституції та Законі «Про місцеве самоврядування в Україні», вносять дисонанс у дії різних гілок влади. Перспектива реформи місцевого самоврядування досить складна, оскільки її реалізація потребує внесення змін до Конституції, що, безумовно, є тривалим процесом.

Одним з органів центральної виконавчої влади є МВС України. Систему його органів та установ спрямовано на забезпечення державної влади, організацію та дотримання правопорядку тощо.

Нові умови життєдіяльності ОВС України потребують перегляду як їх місця та ролі в суспільстві, так і шляхів реформування з метою найбільш ефективного вирішення оперативно-службових завдань.

Основними документами, що визначають шляхи реформування ОВС України, проведення адміністративної реформи в системі МВС, стали: «Концепція розвитку системи Міністерства внутрішніх справ», схвалена постановою КМУ № 456 від 1996 р.; розпорядження МВС

України «Про створення Комісії Міністерства з питань реформування системи МВС України» №10 від 9 січня 2007 р.; План заходів з реформування системи МВС України від 1 лютого 2007 р. тощо.

Однією з особливостей, що спонукає до вдосконалення правової основи, управління й організаційної побудови ОВС, є необхідність своєчасного приведення системи МВС України до міжнародних стандартів правозахисної та правоохоронної діяльності (Європейська конвенція про захист прав людини й основних свобод, Мінімальні стандартні правила поводження з ув'язненими тощо). Інститути і механізми, які в країнах склалися, удосконалювалися протягом століть, необхідно створити за значно коротший термін. Для цього треба використовувати іноземний досвід, але не копіювати його наосліп, зважаючи на національну ментальність, історію, певний власний досвід. З цього приводу було запропоновано Програму розвитку партнерських відносин між міліцією та населенням і Програму «Народ і міліція – партнери». Їх головною метою є досягнення відносин партнерства між населенням і міліцією України для ефективного подолання антисупільних явищ, усунення причин та умов вчинення суспільно небезпечних діянь, профілактики правопорушень, забезпечення надійного захисту особи, суспільства і держави від протиправних посягань.

Отже, перспективним, але недостатньо розробленим напрямом є вивчення та використання позитивного досвіду, пов'язаного зі створенням нової системи міліції. Слід враховувати, що поліцейські відомства в зарубіжних країнах існують і діють за умов, які суттєво відрізняються від тих, що складаються в Україні. Відмінності в правових системах держав, традицій правозастосовної діяльності породжують відмінності не лише у формах і методах діяльності міліції (поліції), але й у структурі, чисельності її апарату, обсязі компетенції будь-якої служби.

Якщо порівняти результати діяльності ОВС України та поліцейських систем розвинутих держав, стають очевидні ті переваги, що надає, насамперед, високий рівень оплати праці персоналу, матеріального, технічного і фінансового забезпечення. Стосовно рівня професіоналізму працівників, підготовки до виконання найскладніших оперативно-службових завдань, ефективності діяльності ОВС України в цілому, то тут немає суттєвих відмінностей з відомими поліцейськими системами світу. Також важливо в процесі реформування в Україні зосередити зусилля на організації роботи з підвищення авторитету міліції серед населення та довіри до неї, особливо на місцевому рівні.

Наприклад, у поліцейській системі США патрульний поліцейський вирішує широке коло питань від надання допомоги під час пологів і розбірок із сімейними бешкетниками до затримання озброєного вуличного грабіжника або притягнення до відповідальності водія за перевищення швидкості чи неправильне паркування. У Великобританії поліцейська система ґрунтується на поєднанні повноважень держави й органів місцевого самоврядування у сфері правопорядку. Діяльність британської поліції, як і міліції України, спрямовано на охорону громадського порядку, запобігання правопорушенням, затримання та ізоляцію правопорушників, видання окремих нормативних актів для покращання стану громадського порядку та громадської безпеки. Міністр внутрішніх справ Великобританії не здійснює безпосереднього керівництва поліцією графств (місцевою поліцією). За законом від 1964 р. він зобов'язаний наглядати за роботою управлінь місцевих поліцейських органів, має право звільняти шев'є-констеблів, які очолюють територіальні поліцейські управління і за певними показниками не відповідають займаним посадам.

У сучасній Європі модель децентралізованої поліції, організованої на принципах самоврядування, зберігається тільки у Швейцарії. Тут відсутній єдиний і монолітний корпус державної поліції, чисельність органів правопорядку і принципи їх функціонування визначають окремі місцеві (кантональні) органи влади. Саме тому тут спостерігаються значні відмінності в організації поліцейських служб.

У свою чергу, поліцейська система Франції поділяється на адміністративну та судову. Завдання останньої передбачають документальне оформлення вчиненого правопорушення, збирання відповідних доказів і розшук правопорушників, які його вчинили. Завданнями адміністративної поліції (поліції чи жандармерії) є підтримання правопорядку, виявлення правопорушень, які посягають на громадський порядок, і передача судовій поліції матеріалів для розслідування. Поліція та жандармерія Франції складають протоколи на правопорушників, супроводжують порушників до суду, який карає їх за скоєні правопорушення, видають письмові приписи, обов'язкові для виконання особами, які порушують законодавство тощо. Жандармерія Франції обслуговує 90 % території та підпорядкована Міністерству оборони, а поліція обслуговує 10 % території та підпорядкована Міністерству юстиції. Організація роботи їхніх служб подібна до роботи чергових служб в Україні, використовуються аналогічні методи їхньої діяльності. Водночас муніципальна поліція в Нідерландах є не в усіх містах. У кожному

конкретному випадку питання вирішується за підсумками переговорів мера з міністром внутрішніх справ. Якщо ж у муніципальній поліцейській дільниці створено відділ карного розшуку, необхідним є додаткове погодження цього питання з міністром юстиції тощо.

По-різному вирішується питання керівництва муніципальною поліцією та статусу її працівників і в сусідніх країнах. Так, у Чехії керівником муніципальної міліції є мер міста, у Польщі працівники муніципальної міліції мають статус службовців місцевого самоврядування, а в Росії (м. Москва) начальник такої міліції призначається начальником Головного управління МВС у суб'єкті федерації за погодженням з відповідним органом місцевого самоврядування. До речі, працівники муніципальної міліції в Росії перебувають у складі МВС. Загалом поширене використання згаданих підрозділів в інтересах місцевої влади (а не населення) демонструє слабкість федеральної влади, яка не завжди адекватно реагує на схожі ініціативи. Отже, справді муніципальних органів охорони громадського порядку в Росії ще не створено, чому перешкоджають, насамперед, відсутність нормативної бази і нестача коштів. Тому не дивно, що на сьогодні більше половини опитаних росіян негативно оцінюють діяльність ОВС і переконані в необхідності їх реформування. За цього кожен третій вважає, що одним із шляхів покращання роботи міліції може стати її муніципалізація. У літературі останнім часом дедалі частіше можна зустріти термін «муніципальна міліція», проте в законодавстві України його ще не закріплено. Слово «муніципалітет» запозичене, його аналогом в Україні є термін «органи місцевого самоврядування». Прабатьком міської поліції історики-правознавці називають римського імператора Августа, який заснував поліцію в I ст. до н. е. Слово «поліція», як відомо, грецьке і спочатку означало державу, місто. У Середні віки воно латинізувалося (*politia*), але його значення не змінилося. З XIV ст. це слово у французькій мові символізує порядок і моральність, що охороняються законом. У другій половині XVI ст. його значення змінюється, і під поліцією з часом розуміють лише діяльність у сфері забезпечення громадського порядку, яка здійснюється державою за допомогою примусу.

А що ж в Україні? Багато експертів вважають, що законопроект про створення муніципальної міліції – це вимога часу. Застосування принципів місцевого самоврядування в діяльності та призначенні місцевого керівництва ОВС можуть стати поштовхом для демократизації цього інституту.

Депутат Верховної Ради минулого скликання М. Бродський пропонує законодавчо закріпити розширення теперішньої міліції на дві субструктури: муніципальну міліцію та міліцію (або поліцію) загальнодержавну. «Я багато разів був в Італії і бачив, як там працює муніципальна міліція. І які є відмінності в роботі цієї структури від роботи загальнодержавної поліції. Чисельність останньої в Італії дуже незначна. Загальнодержавна міліція не займається громадським порядком, паркінгом, дорожнім рухом у маленьких містах – тобто там, де немає державних доріг. Якщо створювати муніципальну міліцію, то її слід обов'язково виводити з-під порядкування МВС. Я взагалі пропонував би перейменувати міліцію в поліцію, тому що на державному рівні нам потрібна поліція, а на муніципальному – хай залишається міліція. Де взяти гроші? Якщо ми зробимо платні паркінги, якщо будемо нормально штрафувати тих, хто нині становить небезпеку для нас та наших дітей, то, думаю, ми знайдемо гроші для створення муніципальної міліції. Поповнюватися лави міліції будуть за рахунок місцевих мешканців – до неї прийдуть громадяни, які виростили в цьому місті, знають його і люблять. Ми не хочемо боятися міліції, ми хочемо, щоб ця міліція нас захищала. А представники міліції повинні знати всіх громадян, які живуть поруч із ними... Вони також повинні бути ще й непідкупними, тому їм треба платити високу зарплатню, щоб ці люди могли годувати свої сім'ї, у них повинні бути довгострокові контракти, скажімо, на 25 років. Коли вони порушуватимуть закон – їх будуть просто звільняти, тож вони знатимуть, що в разі звільнення вони втратять право на пенсії або інші привілеї. Їм повинні надавати допомогу в разі купівлі житла абощо, і гарантом цього має бути місцевий бюджет. Треба створювати довгострокові гарантії, щоб у міліціонерів не виникло бажання брати з когось зайву десятку чи п'ятірку. ...Тому треба приймати подібний закон і виводити муніципальну міліцію з підпорядкування загальнодержавній. І дійсно, якщо буде подвійне підпорядкування муніципальної міліції, з одного боку, міськраді, а з іншого – міністру внутрішніх справ, то це буде нагадувати відомого літературного персонажа Труфальдіно з п'єси К. Гальдоні “Слуга двох панів” і ні до чого доброго не призведе».

Сьогодні тривають організаційні заходи зі створення муніципальної міліції в Україні, і зокрема, в Одесі та її області. Так, за задумом одеської мерії, муніципальна міліція буде контролювати парки і сквери в центрі міста, а також курортну зону і стежити за дотриманням природоохоронного законодавства. А ось муніципальна пляжно-

---

курортна зона у місті Іллічівськ, що на Одещині, у першу чергу, саме завдяки вправним діям місцевих підрозділів міліції та міської влади, визнана Міжнародною експертною комісією – єдиною в Україні, що відповідає всім загальноєвропейським стандартам. Єдиним містом, де тривалий час діє підрозділ муніципальної міліції, залишається Львів. Рішення про її створення прийнято міською радою 1991 р. на підставі Положення про діяльність добровільних народних дружин. Відповідно, у структурі міської ради створили Управління муніципальної дружини Львова, частина працівників якого є державними службовцями. Відділи муніципальної дружини є в кожному з шести міських районів. Водночас дружина перебуває в оперативному підпорядкуванні міліції і під час спільних заходів її члени виконують завдання, покладені на них правоохоронцями. Управління забезпечує охорону установ, які фінансуються з міського бюджету, патрулювання вулиць у центральній частині міста спільно з міліцією, контроль за несанкціонованою вуличною торгівлею та вигулом собак. Управління зареєстроване як громадська організація з охорони громадського порядку, а основне джерело його фінансування – спеціальний фонд, джерелами якого є послуги бюро знахідок, збір за торгівлю виробами народного мистецтва, збір за паркування автотранспорту, доходи від укладених угод щодо забезпечення громадського порядку, муніципальна дружина частково фінансується за рахунок бюджетних коштів тощо.

Сьогодні за результатами великої кількості соціопитувань та досліджень ми спостерігаємо негативне ставлення суспільства до якості роботи ОВС. Ця тенденція прослідковується в багатьох країнах пострадянського суспільства. Ситуація обумовлена, серед іншого, необхідністю запровадження принципів більш ретельного і прозорого підбору кадрів для міліції, гарантування і контролю їх діяльності, дієвої системи підвищення професіоналізму кадрів міліції, створення режиму «прозорості» міліції перед жителями та їхньої співпраці.

Створення муніципальної поліції активно обговорюється і в Київській місцевій держадміністрації. Голова КМДА О. Попов вважає, що створення в Києві муніципальної міліції значно полегшить роботу дільничних інспекторів та допоможе забезпечити громадський порядок у місті, насамперед у спальних районах. Муніципальна міліція покликана не замінити державні правоохоронні органи, а посилити роботу в частині забезпечення громадського порядку. Її завдання – насамперед запобігати правопорушенням, гарантувати безпеку киян... Працівники муніципальної міліції будуть тісно

співпрацювати з дільничними. ...Сьогодні, відверто кажучи, у дільничних часом фізично не вистачає сил і часу проводити цю роботу на належному рівні. Муніципальна міліція допоможе це зробити», – сказав О. Попов. Як відомо, питання про створення муніципальної міліції планують винести на міський референдум, який може відбутися 28 жовтня. Треба зазначити, що, за підрахунками експертів, утримання муніципальної міліції обійдеться Києву в 92 млн на рік, проте за проведення референдуму зібрано вже 334 тис. підписів жителів столиці. Основним супротивником референдуму може виступити Міністерство внутрішніх справ. Питання про створення в Києві міліції, підпорядкованої меру, не викликає захоплення у МВС. У міліції твердять: це – незаконно. «Наразі жодного документа, який регламентував би створення місцевої, муніципальної міліції не існує», – нагадує керівник прес-служби МВС В. Поліщук. Водночас політолог А. Луценко вважає, що референдум, скоріше за все, є одним з елементів розвитку іміджу О. Попова задля мерської виборчої кампанії. «У Верховній Раді є дуже багато лобістів поліцейської машини МВС, які просто не пропустять і заблокують будь-які ініціативи з цього приводу», – додає він.

Політологи на тему створення муніципальної міліції висловилися однозначно «за», але зауважили, що для її втілення О. Попову потрібно буде зробити мало не революцію. «Ідея хороша. Але щоб її дійсно реалізувати, потрібно міняти всю конструкцію й політико-економічну організацію країни. Потрібна бюджетна й політико-економічна революція, коли гроші залишаються на місцях і лише невелика частка йде в центр. А не навпаки, як сьогодні. Тоді на місцях можна буде втримувати муніципальну міліцію, шерифа і так далі», – вважає директор Інституту глобальних стратегій В. Карасьов. Погоджується з ним і голова правління Інституту української політики К. Бондаренко. «Створення муніципальної міліції, яка б була повністю підконтрольною, зокрема, й за допомогою механізму обрання керівника міліції киянами, – дуже правильна, по суті, ідея. Якщо вона буде успішною, то міська влада отримає якісно нову систему безпеки, а її роботу будуть контролювати громадяни. Тому влада, відповідно, виконуватиме наявні запити киян з наведення порядку в столиці. Але ідея разом з тим і дуже складна для виконання. О. Попову доведеться докласти чимало зусиль та використати всі свої лобістські можливості в центрі, щоб реалізувати її у випадку, якщо кияни підтримають це питання», – вважає К. Бондаренко.

Підсумовуючи, хотілося б зазначити, що, незважаючи на певне розходження суспільної оцінки, створення муніципальної поліції в столиці нашої країни є кроком у напрямі утвердження демократичних принципів вирішення таких актуальних питань. Проведення в Києві загальноміського референдуму може стати реальним прикладом реалізації громадської ініціативи.

А. Блажкевич, канд. іст. наук, наук. співроб.

Чи буде створена фінансова поліція в Україні?

В Україні незабаром може з'явитися новий орган, який запобігатиме фінансовим злочинам проти держави. Відповідний законопроект уряду нині проходить узгодження в міністерствах. Документ поки що не оприлюднили й не визначилися з назвою нової структури, однак підприємці вже називають її фінансовою поліцією й шукають різні способи убезпечитися від неї.

Уряд розробив законопроект, яким передбачається скорочення повноважень СБУ, МВС і Генпрокуратури з розслідування злочинів в економічній сфері. У функції СБУ нині входить захист національних економічних інтересів і розшук осіб, що переховуються, які вчинили злочини в економічній сфері. У СБУ заявили, що в основному негативно ставляться до спроб позбавити відомство частини повноважень.

У компетенції фінансової поліції буде виявлення й розслідування податково-митних порушень, фактів відмивання грошей, злочинів у банківській і бюджетній сферах. Планується об'єднати функції податкової міліції, фінансової розвідки та оперативно-розшукової діяльності.

У розпорядженні «Комерсанта» з'явився законопроект «Про фінансову поліцію в Україні», розроблений віце-прем'єр-міністром соціальної політики С. Тігіпком спільно з громадською організацією «Реформаторський клуб». За інформацією «Комерсанта», з концепцією реформування кримінальної юстиції вже ознайомився і перший віце-прем'єр В. Хорошковський та представники Адміністрації Президента.

Як зазначає співрозмовник «Комерсанта» в уряді, документ повинен бути внесений у ВР і прийнятий хоча б у першому читанні до парламентських канікул, тому що передбачає, крім створення «нової» структури, ще ряд поправок до кримінального та адміністративного законодавства, а також до законів, що регулюють діяльність

прокуратури та слідчих органів. Таким чином, зміни повинні набрати чинності паралельно з новим Кримінально-процесуальним кодексом.

Створити фінансову поліцію запропоновано у структурі Мінфіну, у підпорядкуванні якого сьогодні є аж п'ять відомств, які мають право проводити контрольно-інспекційну діяльність і дізнання у сфері економічних злочинів: Державна податкова, Митна, Пробірна служби, Держслужба фінансового моніторингу та Держфінінспекція. Однак у більшості випадків, крім податкових порушень, розслідуванням виявлених фактів займаються МВС і СБУ, зазначають автори законопроекту.

Новий орган зможе розпочати роботу не раніше липня – грудня 2013 р., тому що у випадку прийняття законопроекту необхідно сформувати команду й ліквідувати відповідні підрозділи в інших органах виконавчої влади. Планується, що відомство буде створено на інформаційній та кадровій базі податкової міліції.

Сьогодні фінансова поліція діє в структурі мінфіну в Італії, Іспанії, Швеції, Австрії та Угорщині. Це не перша спроба створити в Україні окремих орган з розслідування фінансових злочинів. Ще в 2008 р. Президент В. Ющенко пропонував таку реформу, парламент ініціював передачу функцій податкової міліції МВС, а пізніше і зовсім її ліквідацію.

В уряді Ю. Тимошенко також намагалися створити щось схоже, проте реформа провалилася через небажання правоохоронних органів, підконтрольних Президенту В. Ющенку, ділитися своїми повноваженнями з міністром фінансів.

У рамках цього законопроекту Державна податкова служба (ДПС) позбудеться повноважень оперативного-розшукової діяльності та досудового слідства, не зможе займатися пошуком платників, які ухиляються від оподаткування, а також виявленням та розслідуванням фактів відмивання та легалізації грошей, отриманих злочинним шляхом. «Кожна новація має право на життя», – відреагував на запропоновані зміни начальник Головного управління податкової міліції ДПС В. Коваль.

Держмитниці доведеться передати свої функції з виявлення, припинення та розкриття контрабанди та порушень митних правил. «Ідея заслуговує на увагу, і досвід інших країн показує, що такі підрозділи функціонують», – наголошує В.Коваль.

«У нашому випадку головне не створити орган, який буде дублювати функції інших структур», – вважає глава Держмитниці І. Калетник. «До таких питань необхідно підходити виважено – з розрахунками, з вивченням досвіду інших країн. Важлива також кадрова полі-

тика, так як постане питання про долю співробітників тих відомств, функції яких можуть бути передані такій структурі».

МВС у рамках реформи позбудеться доступу на територію і в приміщення підприємств – це буде можливо лише в разі переслідування злочинця або репресії (припинення) злочину, що загрожує життю людей. Проведення перевірок за фактами порушення може бути можливо тільки за зверненням фізичних чи юридичних осіб, а перебування на земельній ділянці або в житловому приміщенні без дозволу громадян запропоновано заборонити.

«У квартиру фізичної особи правоохоронці не можуть прийти просто так. Тільки за рішенням суду. А в офіс, у магазин – будь-ласка. Тож у цьому законопроекті прописано, що правоохоронці так само зможуть заходити у власність юридичних осіб лише з рішенням суду», – прокоментував Deutsche Welle І. Лавриненко, керівник аналітичного департаменту «Реформаторського клубу», який брав участь у розробці цього законопроекту.

Найбільше, на думку авторів законопроекту, «постраждає» Генпрокуратура – силове відомство буде позбавлено функції загального нагляду, що передбачає контроль за виконанням законів усіма – від міністерств до громадян. «Фактично прокурор може в будь-який момент заблокувати діяльність будь-якого підприємства, внісши прокурорську заборону або подання. Вони випускають сотні тисяч таких документів на рік, але з цим прокуратура вже змиралася», – розповів «Комерсанту» один з розробників законопроекту. У самій Генпрокуратурі від коментарів відмовилися. Як пояснив С. Тігіпко, для недопущення рейдерства з боку правоохоронних структур передбачається введення відповідальності за проведення незаконного обшуку, вилучення товарів і документів. За порушення роботи підприємства – штраф від 50 до 500 неоподатковуваних податком мінімумів (850–8,5 тис. грн) або позбавлення волі на строк до п'яти років. Такі ж покарання передбачено і за незаконне проникнення в житло.

Згідно з концепцією реформи, Мінфін координуватиме розслідування злочинів, у результаті здійснення яких держава зазнає збитків, – ухилення від сплати податків, розкрадання держмайна, порушення у сферах держзакупівель, соцстрахування й пенсійного забезпечення, банківській сфері. Крім того, у його компетенції протидія виготовленню та збуту підроблених грошей, цінних паперів, акцизних марок.

На думку голови парламентського Комітету з питань фінансів, банківської діяльності, податкової та митної політики

В. Хомутинника, перш ніж створювати єдиний орган у сфері фінансових правопорушень, необхідно зрозуміти доцільність та ефективність структури, а також можливі наслідки її діяльності. Хоча ідею депутат підтримує. Як зазначає голова податково-юридичної практики Ernst & Young В. Котенко, законопроект все одно залишає функції слідства у сфері економіки за силовими структурами й просто пропонує створити ще одного «правоохоронного супермонстра». «Слідство має бути виведено в одну структуру, що підвищить шанси бізнесу на успіх у боротьбі проти несправедливого ставлення до себе», – додає експерт.

Уряд створенням «фінансової поліції» планує полегшити життя бізнесу в Україні. Експерти ж певні: цей контролюючий орган ще більше «душитиме» підприємців. І. Лавриненко наголошує, що саме скасування загального нагляду з боку прокуратури, що передбачає контроль за виконанням законів усіма – від міністерств до громадян, найбільше полегшить життя підприємцям.

Адже, як відомо, прокурор може в будь-який момент заблокувати діяльність будь-якого підприємства, внівши прокурорську заборону. Це визнав і Генпрокурор В. Пшонка. «“Маски-шоу” стали справжнім жахом для українських підприємців. Вони відбуваються чи не щодня. Ми припинимо всездозволеність правоохоронних та контролюючих органів, яку вони допускають щодо підприємців», – підкреслив Генпрокурор.

Цим документом підвищується відповідальність правоохоронців за тиск на бізнес, наголошує І. Лавриненко. За його словами, передбачається навіть кримінальна відповідальність правоохоронців. Нині це лише дисциплінарне покарання.

Однак представник громадської організації «Антирейдер» Р. Павленко не вірить, що «маски-шоу» та рейдерські атаки на бізнес припиняться, адже чесність і прозорість роботи судів в Україні під великим сумнівом. «Фінансова поліція буде черговим інструментом маніпуляцій і тиску на бізнес», – переконаний Р. Павленко. Він упевнений, що одна єдина вертикаль контролю за бізнесом створюється для легшого «придушення» і «поглинання» середніх підприємств на догоду великим корпораціям, де здебільшого мають свій інтерес високопоставлені чиновники та представники влади.

Розробники ж законопроекту про «фінансову поліцію» наголошують, що потреба реформувати правоохоронну систему виникла через ухвалення нового Кримінально-процесуального кодексу, де прописане «розведення повноважень» правоохоронців. За зразок взяли від-

повідну реформу в Італії, де досить довго «процвітала» корупція та розкрадання в бюджетній сфері, зазначає І. Лавриненко.

Однак в Українському союзі промисловців і підприємців (УСПП) вважають, що створення додаткових державних структур лише поглибить проблему корумпованості державної системи. «Якщо піти шляхом створення чергових структур, при тому що у нас вже є податкова міліція, – це буде нонсенс. Без комплексного підходу створення фінансової поліції призведе до ще більшої втрати ресурсів, податків», – упевнений президент УСПП А. Кінах.

«Більше того, у рамках проведення адміністративної реформи структури треба об'єднувати задля вдосконалення структури влади. Наприклад, лунали заклики зменшити тіншову зарплату, але це питання ніколи не буде вирішено, якщо не буде зменшено навантаження на фонд оплати праці, який в Україні вдвічі більший, ніж у країнах ЄС. Заходи, які будуть односторонньо підсилювати фіскальну функцію, завжди даватимуть негативний результат. І це мають пам'ятати урядовці», – наголосив А. Кінах.

Експерти не сумніваються, що правоохоронні органи, які не хочуть втрачати частини своїх функцій, заблокують створення «фінансової поліції».

Опитані «Економічною Правдою» експерти з цікавістю, але з обережністю ставляться до створення поліцейської організації. «Такий орган, як фінансова поліція, повинен бути незалежною держструктурою. Якщо змодельовати ситуацію і припустити, що крадіжку здійснив той же міністр фінансів, хто буде притягати його до відповідальності, коли фінансова поліція перебуває під його керівництвом?» – говорить экс-міністр економіки, депутат від БЮТ С. Терьохін.

На цьому ж у розмові з «Економічною Правдою» робить акцент І. Уманський, колишній в. о. міністра фінансів в уряді Ю. Тимошенко.

«Правильним кроком під час такої реформи було б сконцентрувати в Мінфіні методичні та аналітичні функції, відібравши їх у податкової та митної служб. Сьогодні ж податкова сама собі пише нормативну базу, сама ж по ній працює, сама ж себе інспектує і сама ж розбирається в разі якихось проблем. Це неправильно. Та ж податкова служба повинна займатися чистим адмініструванням податків», – зазначає І. Уманський.

На думку колишнього в. о. керівника Мінфіну, існує ризик, що після того, як фінансовій поліції передадуть повноваження СБУ та МВС, правоохоронці збережуть за собою частину функцій. «А в

результаті це призведе до дублювання повноважень і подвійного тиску на бізнес», – наголошує І. Уманський.

Тим часом безпосередньо податкову перспектива втрати свого підрозділу й одночасно появи конкурента не тішить. «Я вважаю, що з бізнесом має спілкуватися податкова служба. А у складі вже податкової служби мають бути ті необхідні органи, які допоможуть реалізувати завдання, що стоять перед податковою. Тому я за те, щоб питання до бізнесу задавав один орган – у цьому випадку податкова служба», – зазначив голова Державної податкової служби О. Клименко.

Це зауваження у податковій міліції париували оригінально. Мовляв, їхні клієнти – не бізнес, а насамперед неплатники податків. «Я поставив завдання для працівників податкової міліції взагалі не спілкуватися з бізнесом», – говорить заступник О. Клименка, начальник податкової міліції А. Головач. «Працівники Податкової міліції повинні спілкуватися з неплатниками податків. Тобто люди, які сплачують податки, узагалі в наше поле зору потрапляти не можуть».

На жаль, реальність подібної реформи чиновники-фіскали не коментують, як і її необхідність. Адже, зі слів як вітчизняних, так і іноземних фіскалів, уже в нинішньому стані податкова міліція відповідає міжнародним стандартам. Відомство, можливість ліквідації якого ще нещодавно обговорювали в державних кабінетах, сьогодні активно розвиває свої міжнародні зв'язки. Зокрема, податківці оголосили про домовленість з Бельгією, Великобританією, Грузією, Нідерландами, Німеччиною та рядом інших країн спільно протистояти економічній злочинності. «Упевнений, що наша спільна співпраця стане тим фактором, який буде сприяти підвищенню ефективності боротьби з економічною злочинністю», – зазначив А. Головач на Міжнародній конференції «Побудова сучасної стратегії боротьби з фінансовими (податковими) злочинами», яка відбулася в Ірпені (Київська область) 31 травня – 1 червня 2012 р.

Коментуючи ініціативу створення фінансової поліції, А. Головач заявив, що на цьому етапі вітає дискусію про реформування органів, що займаються боротьбою з економічною злочинністю. Однак, за його словами, метою цієї дискусії має бути, по-перше, удосконалення роботи вже існуючих в Україні органів, а по-друге, перейняття досвіду інших країн світу, у яких існують найкращі моделі щодо боротьби з фінансовими злочинами. «У законопроекті, який широко обговорювали ЗМІ, була теза про те, що реформування відповідних правоохоронних органів буде проводитися на базі податкової

міліції. Я вважаю, це високою оцінкою нашої роботи. А присутність на конференції великої кількості правоохоронців з різних країн світу говорить про авторитет української податкової міліції для міжнародних служб, які займаються тими ж питаннями, що й ми», – зазначив А. Головач. Також начальник податкової міліції вважає, що довірена йому структура працює ефективно. «Завдяки роботі податкової міліції тільки в I кварталі було відшкодовано по завершених кримінальних справах, які були передані до суду, 290 млн грн. А взагалі, тільки в I кварталі завдяки діяльності податкової міліції до бюджету надійшло 1 млрд 100 млн грн. Для порівняння: це як всі соціальні виплати за аналогічний період в Чернівецькій області».

Крім того, А. Головач підкреслив, що у податкової міліції нині достатньо повноважень, щоб ефективно протистояти податковій та економічній злочинності.

Серед пріоритетних напрямів для спільної роботи податківці називають боротьбу з незаконним відшкодуванням ПДВ і легалізацією грошей, отриманих злочинним шляхом (що для України є актуальною проблемою). У поточному році вітчизняні податківці викрили найбільшу в історії країни оборудку з незаконним відшкодуванням ПДВ. Схеми злочинної групи, що складалася з 20 осіб, передбачали викрадення з бюджету 542 млн грн.

Тим часом Литва, виявляється, в українських фіскалів навіть досвід переймає... «Коли кілька років тому перед нами виникло питання посилення деяких технічних моментів нашої роботи й ми вивчили досвід багатьох країн ЄС, навіть побувавши на виставках, то в результаті зупинилися на тому варіанті, який нам запропонували саме в Податковій міліції України», – розповідає експерт Служби розслідувань фінансових злочинів Литви І. Кржечковскіс.

Українська податкова служба є однією з найпотужніших у Східній Європі серед аналогічних світових служб, що займаються розслідуваннями податкових злочинів, вважає І. Кржечковскіс. На його думку, за період з 1998 р. Україні вдалося розвинути свою роботу у сфері протидії фінансовій злочинності, запровадити новітні розробки та методи. «Наша країна, США, Великобританія та інші країни визнають той факт, що українська податкова міліція є основним партнером. Без наявності такої служби навряд чи вдалося б досягти високих результатів у боротьбі з тіньовою економікою не тільки в цьому регіоні, але і на території багатьох країн Західної Європи. Ця служба відповідає всім високим стандартам, які

ставляться перед усіма західними державами», – додав литовський експерт.

Росія також уважно стежить за роботою української податкової міліції, обговорюючи реформу власних правоохоронних органів, розповів депутат Держдуми Російської Федерації, член Комітету з безпеки та протидії корупції І. Костунов. «Зараз, коли суспільство далеко не таке беззубе, як раніше, і в образі себе не дає, із задоволенням здає корупціонерів, щоб їх посадили (а їх справді садять в Росії на великі терміни), у Росії прийшов час, щоб серйозно обговорювати створення єдиної служби, на зразок Європолу або того, що задумано в Україні. Поки не зрозуміло, що з цього вийде. Ми будемо спостерігати за українським досвідом. Дискусія в Росії займе кілька років. І сподіваюся, ми зможемо взяти все краще, що ви напрацюєте за цей час», – розповів І. Костунов в ексклюзивному коментарі «Главреду». У Росії немає єдиної служби, і функції фінансового нагляду розподілені між різними відомствами: Фінансовою розвідкою, підрозділами з економічної безпеки в Мінекономрозвитку й інших підрозділах уряду, Головним управлінням по боротьбі з економічними злочинами та протидії корупції МВС, слідчим комітетом, які розслідують ці злочини і т. д. «Кожна частина окремо працює непогано, але за все цілком ніхто не відповідає», – зазначив І. Костунов. «Тому ми уважно стежимо за тими процесами, які проходять зараз в Україні. Сьогодні ви робите стрибок і наближаєтеся до тих стандартів, яких Росія хоче досягти лише у 2015 р.», – додав він.

Разом з тим європейські експерти все ж знайшли головні відмінності української податкової міліції від європейської поліції. «Одна велика різниця між нашою поліцією та вашою міліцією – це те, що нас більше. І ми не виконуємо так багато поліцейських завдань, розслідувань, як податкова міліція», – зазначає експерт Податкової та митної адміністрації Нідерландів Геерт ван дер Бульт.

Отже, реформування органів внутрішніх справ має бути спрямоване насамперед на відповідність міжнародним стандартам та ефективно забезпечувати права громадян. Незважаючи на існування суперечливих думок щодо створення фінансової поліції в Україні значна кількість експертів висловлює сподівання, що це може надати нових можливостей і гарантій у боротьбі з економічними злочинами.

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА

Блог на сайті Ubr.ua

Про автора: А. Авторгов, адвокат

«Государство не может оправдывать нехваткой средств неисполнение судебных решений, вынесенных против него или против учреждений или предприятий, находящихся в государственной собственности или контролируемых государством». Это цитата из решения Европейского суда по правам человека.

Однако как показывает украинский опыт, никто не мешает государству принимать законы, которые призваны максимально отсрочить исполнение, сделать процедуру как можно более запутанной, поймать взыскателя на несоблюдении сроков исковой давности и сроков предъявления решения суда к исполнению, а также предложить ему нищенскую компенсацию и эфемерную «ответственность чиновников» на их неисполнение.

В этой роли, государство напоминает ответчика, который, включая всю свою фантазию, придумывает все новые и новые основания для переноса рассмотрения своего дела и устраивает различные процессуальные диверсии.

Так ВРУ приняла в целом закон на основе правительственного законопроекта № 9127 «О гарантиях государства по исполнению судебных решений».

Уже никто не удивляется тому, что иногда название закона не только не соответствует его внутреннему содержанию, но и наоборот, содержит прямо противоположный смысл. Анализируемый закон яркое тому подтверждение. Что же он несет лицам, которые не могут исполнить решения суда о взыскании с государства?

Закон вступает в силу одновременно со вступлением в силу закона об оптимизации размеров социальных гарантий с учетом доходов Государственного бюджета Украины (который пока еще не принят), но не ранее 1 января 2013 г., кроме нормы о том, что до вступления в силу Закона «Об оптимизации...», государственные социальные гарантии насчитываются (выплачиваются) в размерах и порядке, определенном КМУ в пределах расходов, предусмотренных ЗУ «О государственном бюджете» на соответствующий год.

Надо понимать, что в вышеуказанной норме речь идет именно о тех социальных гарантиях, относительно которых уже приняты решения судов, потому как в ином порядке они не выплачиваются.

Поскольку на сегодняшний день размеры и порядок КМУ не определены, можно предположить, что выплат в ближайшее время не будет вовсе. После вступления Закона в силу, государство поделит взыскателей на взыскателей «до» и взыскателей «после».

Так, согласно ст. 3 Закона, исполнение судебных решений, по которому должником является государственный орган, возлагается на Государственную казначейскую службу Украины.

Исполнение такого решения осуществляется путем обращения взыскателя с соответствующим заявлением, списания денежных средств со счетов такого государственного органа. В случае же отсутствия денежных средств, решение суда исполняется за счет средств, предусмотренных бюджетной программой для обеспечения решений судов.

Процедура «на будущее» вроде бы ясна. Теперь посмотрим, что обещает закон тем, кто уже на сегодняшний день является взыскателем, кто в свое время подал на принудительное исполнение в органы ГИС исполнительный лист и заявление о принудительном исполнении судебного решения.

В п. 4 Переходных положений Закона, указано, что невыплаченные средства по решению суда, принятому на основании правоотношений, которые возникли до принятия этого закона, признаются задолженностью, если исполнительный документ, выданный для исполнения такого решения, был подан в порядке, определенном абзацами вторым и третьим этого же пункта.

То есть Закон буквально говорит о том, что после его вступления в силу все исполнительные документы о взыскании с государственных органов, взыскателям следует подавать по-новому!!!

Для тех, кто замешкался, государство придумало новый 3-месячный срок предъявления таких исполнительных документов к исполнению (аб. 2 п. 4 «Переходных положений»).

Для тех, кто этот срок пропустит, то в соответствии с аб. 5 п. 4 «Переходных положений», его исполнительный документ...нет, не считается таким, что не подлежит исполнению, он считается исполненным!

Вот и весь смысл принятия Закона, и вся его суть.

Компенсация в 3 % годовых, без учета индекса инфляции будет слабым утешением для взыскателя. Наказание каких-то мифических чиновников, которых и наказывать то будет не за что, взыскателя денежных средств тоже мало интересует.

Что же касается взыскания с госпредприятий, то эффективность взыскания с Государственной казначейской службы в случае невозможности взыскания с должника, покажет лишь время и практика. Однако считаю, справедливым было бы установление не шести месячного срока, а семи дневного, того, что отведен в исполнительном производстве на добровольное исполнения судебного решения.

Кроме того, не останавливаясь на взыскателях имущественных, государство данным Законом решило прибавить проблем и взыскателям по так называемым неимущественным спорам.

Так, в соответствии с ч. 2 ст. 7 Закона, в случае, если решение суда об обязанности государственного органа совершить определенные действия относительно имущества, не исполнено ГИС на протяжении двух месяцев, государственный исполнитель обязан обратиться в суд за заменой порядка и способа исполнения.

Нужно ли это взыскателю? На какой способ должен измениться порядок и способ исполнения? Ответов на эти вопросы в Законе нет.

Подытожив, скажу, что, по моему мнению, Закон лишь прибавляет проблем и забот взыскателям, никоим образом не гарантируя реальный механизм исполнения судебных решений. В принципе это вполне ожидаемо от Закона, в тексте которого слова «государство гарантирует...» напрочь отсутствуют (*«Гарантированное» исполнение // Ubr.ua (<http://blog.ubr.ua/pravo/garantirovannoe-ispolnenie-2564>). – 2012. – 20.06*).

***

Блог на сайті Ubr.ua

Про автора: А. Авторгов, адвокат

С удивлением прочитал о том, что в Кабмине готовится законопроект о солидарной ответственности, предусматривающий, что из отчислений каждого работающего украинца будет создаваться фонд для погашения задолженности по зарплате на госпредприятиях (<http://www.unian.net/news/509730-tigipko-predlagaet-vsem-rabotayuschim-ukraintsam-skinutsya-dlya-gospredpriyatiy.html>).

Не останавливаясь на разумности и справедливости такой законодательной инициативы, проанализирую, так ли проблемно взыскать заработную плату с государственного предприятия.

Прежде всего, нужно сказать, что за безосновательную невыплату заработной платы существует уголовная ответственность.

В том, что эта норма реально работает, можно убедиться, обратившись к Единому государственному реестру судебных решений, в котором можно найти приговоры по уголовным делам о привлечении руководителей, в том числе и государственных предприятий, к уголовной ответственности по ст. 175 КК Украины.

Невыплаченная заработная плата может быть взыскана с государственного предприятия по решению суда, или же решением комиссии по трудовым спорам.

Сложности возникают, как правило, на стадии принудительного исполнения решения Государственной исполнительной службой.

Так в соответствии с Законом «О введении моратория на принудительную реализацию имущества», запрещено отчуждение имущества государственного предприятия в процессе исполнительного производства или если такое отчуждение происходит в процессе исполнительного производства или в ходе судебных процедур банкротства. Однако на взыскание заработной платы данный Закон не распространяется.

Так же не запрещает взыскивать заработную плату и мораторий, введенный Законом Украины «О мерах, направленных на обеспечение стабильного функционирования предприятий ТЭК».

В случае банкротства государственного предприятия, вводимый судом мораторий на удовлетворение требований кредиторов снова таки не распространяется на заработную плату.

Существует и последний случай – с должника нечего получить арестовать и реализовать – денежные средства и имущество отсутствуют.

Для таких случаев в том числе был принят Закон «О гарантиях государства по исполнению судебных решений».

Если государство, действительно не на бумаге собирается гарантировать исполнение судебного решения в отношении госпредприятия, то в случае если решение суда о взыскании средств с государственного предприятия не исполнено в течение шести месяцев со дня открытия исполнительного производства, его исполнение проводится за счет денежных средств, предусмотренных бюджетной программой для обеспечения исполнения решений судов.

Таким образом, исходя из вышеизложенного, можно сделать вывод, что никаких законодательных преград или же сложностей для взыскания заработной платы с государственного предприятия не существует.

Все отклонения от этой аксиомы могут быть вызваны лишь бездеятельностью государственного принуждения, то есть неудовлетворительной работой государственных органов.

Обязанность следить и контролировать эту работу лежит в том числе и на лице, которое, занимаясь «маниловщиной», оригинально предлагает решать эту проблему за счет денег, вытасненных из кармана другого налогоплательщика (*Бедные заплатят за обнищавших? // Ubr.ua ([http://blog.ubr.ua/pravo/bednye-zaplatiat-za-obnishavshih-2580](http://blog.ubr.ua/pravo/bednye-zaplatiat-za-obnishavshih)). – 2012. – 23.06*).

***

Блог на сайті Ubr.ua

Про автора: Р. Сторожев, юрист

Качественные изменения на рынке природного газа Украины можно будет увидеть лишь после завершения реформы НАК «Нефтегаз Украины» и его дочерних компаний. Понятная модель газового рынка – вот тот необходимый стимул для улучшения сотрудничества Украины и инвесторов как в сфере добычи, так и в других инвестиционных проектах.

Интерес к Украине проявляют мировые энергетические компании, заинтересована в сотрудничестве и Россия. Однако непонятная в дальнейшем модель структуры газового рынка не дает возможности вести переговоры о сотрудничестве результативно. Различные обсуждаемые сценарии, как создание газотранспортного консорциума, так и акционирование части компаний НАК «Нефтегаз Украины» возможны лишь после его реорганизации: нужно провести в первую очередь разделение компании, провести оценку, определить способы сотрудничества с партнерами – будет ли это выход на биржу и продажа части акций или другой способ. Наиболее рациональный реформистский путь для нас – это акционирование компании открытым биржевым путем.

Привлечение иностранных партнеров требует от Украины прозрачных и рыночных принципов деятельности компаний, поэтому акционирование – это эффективный механизм для объективной оценки стоимости наших активов, применяемый множеством компаний в других экономически развитых странах. Кроме того, полная либерализация нефтегазового комплекса перекликается с

действующим законодательством Украины, например Закона Украины «Об основах функционирования рынка природного газа Украины» и международными соглашениями. Например, решение КМУ № 360 от 13.06.12 г. о преобразовании ДК «Укргаздобыча» и ДК «Укртрансгаз» из дочерних предприятий в публичные акционерные общества связано с необходимостью выполнять требования европейской Энергетической хартии.

13 июня 2012 г. распоряжением № 360-р Кабинет Министров Украины в соответствии с ч. 4 ст. 7 Закона Украины «О трубопроводном транспорте» разрешил реорганизовать дочерние компании НАК «Нефтегаз Украины» – «Укртрансгаз» и «Укргаздобыча» путём их преобразования в публичные акционерные общества. При этом НАК «Нефтегаз Украины» продолжит управление корпоративными правами относительно данных публичных акционерных обществ при согласовании с Министерством энергетики и угольной промышленности.

Тем не менее, такая смена юридической формы компаний не означает их последующую приватизацию. Несмотря на реорганизацию, приватизировать публичные акционерные общества «Укртрансгаз» и «Укргаздобыча» пока не предоставляется возможным в связи с тем, что это противоречит ч. 5 ст. 7 Закона Украины «О трубопроводном транспорте». Данная статья запрещает приватизацию государственных предприятий, дочерних предприятий НАК «Нефтегаз Украины», осуществляющих деятельность по транспортировке магистральными трубопроводами и хранению в подземных газохранилищах, НАК «Нефтегаз Украины», а также предприятий, учреждений, организаций, образованных в результате их реорганизации. Таким образом, пока не будут внесены изменения в ст. 7 Закона Украины «О трубопроводном транспорте» ни о какой приватизации не может идти и речи.

В свою очередь НАК «Нефтегаз Украины» будет владеть контрольным пакетом акций данных публичных акционерных обществ и сохранит за собой право на участие в их управлении. Более полный спектр полномочий должен быть утверждён в уставах публичных акционерных обществ «Укртрансгаз» и «Укргаздобыча».

Таким образом, сегодня можно наблюдать поэтапный процесс юридической стороны реформы нефтегазового сектора. Тем не менее, остается ещё много технических моментов до полной реорганизации,

но именно общий комплекс мер и инициатив по либерализации сектора должны дать понять инвесторам прогнозные планы развития нефтегазовой отрасли Украины (*Дочерние компании «Укртрансгаз» и «Укргаздобыча» не могут быть приватизированы // Ubr.ua (<http://blog.ubr.ua/pravo/dochernie-kompanii-ukrtransgaz-i-ukrgazdobychane-mogut-byt-privatizirovani-2578>). – 2012. – 22.06.*)

***

Блог на сайті Ubr.ua

Про автора: О. Скубченко, голова Громадської ради при Міністерстві регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України

Верховная Рада приняла в целом Закон Украины «Об основах государственной языковой политики». Во всех странах Европейского Союза, за исключением Франции, а также в России, признание регионального статуса языков является общепринятой практикой. Теперь к ним присоединяется и Украина. Сам же закон, принятый в редакции первого чтения, имеет долгую историю.

Так, 5 ноября 1992 г. в Страсбурге была принята и открыта для подписания европейскими государствами Европейская хартия региональных языков или языков меньшинств. Разработанную Европейским советом хартию подписали 29 государств, 17 из них – ратифицировали.

2 мая 1996 г. хартия была подписана и от имени Украины, а 15 мая 2003 г. – повторно ратифицирована Законом Украины «О ратификации Европейской хартии региональных языков или языков меньшинств».

Этим законом Украина приняла на себя определенные обязательства относительно каждого языка, на который распространяются положения хартии: белорусский, болгарский, гагаузский, греческий, еврейский, крымскотатарский, молдавский, немецкий, польский, русский, румынский, словацкий и венгерский.

Основной аспект хартии – признание права любого гражданина, вне зависимости от национальности или этнического происхождения, на пользование конкретным языком, не имеющим статуса государственного, а также на изучение этого языка при содействии государства.

Однако до сих пор не было принято ни одного законодательного акта, направленного на имплементацию положений хартии в Украине. Причем ссылка на ст. 10 Конституции Украины есть некорректной, так как ее положения декларируют защиту языков национальных меньшинств Украины, в то время как хартия – защиту именно региональных языков, вне зависимости от национальности их носителей.

И вот – принят закон, определяющий основы, задачи, цели и принципы государственной языковой политики Украины, статус и порядок использования языков в разных сферах государственной и общественной жизни.

Закон устанавливает, что государственным языком Украины является украинский язык, что соответствует положениям Конституции Украины, которые обязывают применять государственный – украинский язык как язык официального общения должностных и служебных лиц при исполнении ими служебных обязанностей, в работе и в делопроизводстве.

Документом определяется также, что каждый имеет право вольно определять язык, который считает родным, и выбирать язык общения. Что также соответствует Основному закону, согласно положениям которого государство содействует развитию языковой самобытности всех коренных народов и национальных меньшинств Украины.

Закон предусматривает, что язык ведения заседаний Верховной Рады, законов и иных нормативно-правовых актов; актов, работы, делопроизводства и документации органов государственной власти и органов местного самоуправления; документов о выборах и референдумов; документов, которые удостоверяют личность или сведения о ней; следствия и судопроизводства; досудебного расследования, дознания и прокурорского надзора; нотариального делопроизводства; экономической и социальной деятельности государственных учреждений, организаций и предприятий; международных договоров; топонимов (географических названий); имен граждан Украины; вооруженных сил Украины – обязательно государственный.

Язык образования, науки, информатики и культуры – региональные языки при приоритете государственного.

Так разве несет этот закон угрозу украинскому языку? Помните, но прежде – утрудите себя прочтением закона. Документ никоим образом не сужает сферу применения украинского – как государственного – языка.

Вот как В. Медведчук в своем блоге охарактеризовал «защитников» украинского языка: «...кто все последние годы занимался не раз-

витиєм українського мови, а дискримінацією мови російського. Причєм, делал это за народные деньги, за налоги русскоговорящих украинцев, издавая книги только на украинском и протєжирую их продажу в библиотеки страны, не забывая кормиться за счет протєкционизма в прокате музыки и кинофильмов. Это откармливание они называли и продолжают называть защитой украинского мови.

...Не защита, а развитие украинского мови – вот большой проект, который невозможно реализовать, ущемляя права и свободы гражданина в гуманитарной сфере. Любoй здравомыслящий человек это понимает. ...наши профессиональные патриоты, под лозунгами спасения украинского государства, занимаются одним единственным проектом – по спасению своего статуса на политической карте Украины и защите себя самих от полноценной конкуренции с теми украинцами, для которых смысл сказанного и суть сделанного важнее атрибутов государственности и профессионального патриотизма».

Категорически солидарен: смысл сказанного и суть сделанного важнее атрибутов государственности и профессионального патриотизма.

Д. Выдрин как-то отметил, что страны, где празднуют покорение космоса и празднуют красиво, имеют шанс, а страна, где празднуют пятидесятилетие создания национального сорта копченой колбасы, шансов не имеет.

Что «профессиональные патриоты» изобрели за годы независимости? Какими книгами, фильмами они потрясли Украину и мир? Какие новые знания для страны открыли? Что нового создали? В каких культурных трудах обессмертили украинский мови для будущих поколений?..

Последнее слово, конечно, за Президентом. Но я знаю, что Украина имеет шанс! Шанс праздновать и праздновать красиво (*Языковой закон: не словом единым... // Ubr.ua (<http://blog.ubr.ua/obshestvo-2/iazykovo-i-zakon-ne-slovom-edinym-2619>).* – 2012. – 3.07).

***

Блог на сайті Корреспондент. net

Про автора: П. Петренко, адвокат, юрист

Нещодавно Кабінет Міністрів України «відзначився» черговою ініціативою, яку в часи критичного збідніння українців, м'яко кажучи, легко можна назвати неефективним використанням коштів.

Так, урядовці пропонують збільшити фінансування Генеральної прокуратури на, ні багато ні мало – 174 млн грн.

Відповідний законопроект «Про внесення змін до Закону України “Про Державний бюджет України на 2012 рік” (щодо видатків для забезпечення діяльності Генеральної прокуратури)» був зареєстрований у Верховній Раді 27 червня під № 10 680.

Автори ініціативи стверджують, що зазначені кошти нібито вкрай необхідні на реалізацію положень нового Кримінального процесуального кодексу, а саме – на створення Єдиного реєстру досудових розслідувань та режимно-таємних підрозділів. Тобто фактично Генеральну прокуратуру України планують доукомплектувати на 1074 особи.

Якраз у зв'язку з цим і пропонується внести зміни до Державного бюджету України на 2012 р. та збільшити видатки із загального фонду для Генеральної прокуратури України на 174 млн грн. Більше того, Кабмін навіть знайшов звідкіля взяти необхідні кошти – їх планують залучити «за рахунок перевиконання надходжень до загального фонду державного бюджету». А найцікавішим є те, що зазначений законопроект фактично суперечить Регламенту Верховної Ради, оскільки не містить фінансового обґрунтування – не зрозуміло, чому ГПУ бракує саме 174 млн, а не, наприклад, 200.

Загалом ця ситуація дуже нагадує так званий «пир во время чумы» – у той час, коли заборгованість держави з виплат заробітної плати сягнула 1 млрд грн, а 85 % українських родин вимушені економити навіть на продуктах, «обрані» держструктури фінансуються за надлишковим принципом. І, за «дивним» збігом обставин, ці гроші чомусь виявилися вкрай необхідними чинній владі саме напередодні парламентських виборів (*Генпрокуратура: «Жить хорошо! А хорошо жить – еще лучше!» // Корреспондент. Net (http://blogs.korrespondent.net/business_blogs/blog/pavlopetrenko/a69675). – 2012. – 3.07).*

***

Блог на сайті Корреспондент. net

Про автора: О. Ляшко, народний депутат України

У Верховній Раді я зареєстрував законопроект, який передбачає зниження прохідного бар'єра для політичних партій до 2 %.

Збільшення виборчого порогу до 5 % для партій, що беруть участь у виборах до Верховної Ради України сьомого скликання, обмежує

доступ до народовладдя громадян, що мають іншу точку зору, ніж та, яку мають партії, що уже перебувають у Верховній Раді.

Ті партії, які голосували за дискримінаційне рішення збільшити прохідний бар'єр – Партія регіонів, «Батьківщина» та частина «Нашої України» на чолі з Яценюком бояться конкуренції.

Насправді немає нічого дивного, що так звана об'єднана опозиція голосувала за закон про вибори разом з регіоналами і комуністами. 5 % – це хабар Яценюку і Турчинову від Януковича. Кролик і пастор так хотіли, щоб всі йшли до них домовлятися за бабло.

До речі, Ю. Тимошенко була категорично проти. Про це вона заявила невдовзі після того, як закон всупереч її волі був проголосований у тому числі і бютівцями.

Відсутність справжньої політичної конкуренції суперечить інтересам суспільства. Тому ми підготували зміни до закону про вибори народних депутатів, з метою зменшення до 2 % виборчого бар'єра. Це дасть можливість врахувати інтереси мільйонів громадян України, які голосують за нові партії.

Єдиний шлях порятунку України – радикальна ротація еліт. Для цього, у першу чергу, потрібно знизити прохідний бар'єр, щоб дати українському парламенту свіжу кров (*Прохідний бар'єр можуть знизити до 2% Україна // Корреспондент.net (<http://blogs.korrespondent.net/celebrities/blog/liashkooleh2/a69662>). – 2012. – 3.07*).

***

Блог на сайті Фокус.ua

Про автора: О. Володарський, публіцист, блогер, письменник

Конституція в Україні ніколи не соблюдалась і не буде.

День Конституції – весьма противоречивый праздник. Он состоит из двух частей: государственный патриотический официоз с одной стороны, и протесты оппозиции с другой. В первом случае, участники торжеств показательно радуются тому, что у них есть такая замечательная штука как Конституция, а во втором – изобличают тот факт, что она не исполняется. Этот год не был исключением. То же самое будет и в следующем году, через два, через три и через четыре года. Независимо от того, кто будет у власти – найдутся люди, которые скажут, что Конституция не работает. И независимо от того, кто будет у власти, критики будут полностью

правы. Основной закон никогда не соблюдался и никогда не будет соблюдаться.

Конституция напоминает Библию. И не только тем, что в первом же абзаце упоминает Бога. Как и священное писание, Конституция содержит описание принципов, по которым должны сосуществовать люди. Хороших, добрых, правильных принципов. И вместе с тем она содержит множество мелких уточнений, которые расписывают и разъясняют, как именно эти базовые правила должны воплощаться в жизнь. Как и в религиозных книгах, эти многочисленные уточнения полностью перечеркивают и сводят на нет гуманизм и человеколюбие изначального высказывания. Дьявол кроется в деталях, в том числе, и деталях религии и закона. Есть простая заповедь: «не убий». В то же время Бог со страниц Библии многократно призывает к убийству, благославляет убийство, ведет людей на убийство, убивает их по собственной воле, в конце-концов, подчас за пустяковые провинности как было в случае с Онаном или вовсе без вины, как было с египетскими первенцами. Богословы, толкователи и особенно политики находят множество оправданий и лазеек, позволяющих обойти заповедь «не убий». В итоге, она становится пустым звуком. Убивать, конечно, нельзя, но только если речь не идет о содомите, иноверце, враге нашей святой Родины, преступнике, и так далее, и так далее, и так далее. То есть, убить можно кого угодно. Главное – получить благословение и отпустить грехи. То же самое с кражей или прелюбодеянием, не говоря уже о лжесвидетельствовании.

Если Конституция – ложь, то ложью становятся и все те права, которые она гарантирует.

Парадоксально, но всяческие декоративные запреты и ритуалы, наподобие «не вари козленка в молоке» исполняются на практике куда более честно и последовательно, чем простые, понятные и очевидные 10 заповедей. То же самое применимо и к Конституции. Трудно представить, что Верховную Раду неожиданно изберут на семь лет, Президент примется единолично писать и принимать законы, а судьи соберутся в круг и объявят ему импичмент. Нормы, касающиеся таких формальных вещей, как устройство ветвей власти и их взаимодействие, хоть и небезупречно, но выдерживаются в согласии с буквой закона. Гораздо хуже обстоит с базовыми правами человека. С правом на медицинскую помощь. На свободу передвижения. На тайну переписки. На труд. На отсутствие цензуры. На личную неприкосновенность, в конце концов. Наше право на свободу передвижения может

быть ограничено чиновничьим кортежем, институтом регистрации или простым вахтером, уровень медицинской помощи прямо зависит от объема кошелька, свобода переписки существует до тех пор, пока вы не попали в сферу интересов СБУ, труд для большинства граждан будет рабским и низкооплачиваемым или его не будет вообще, официальной цензуры нет, но неформальная вполне справляется, а если что, ей на выручку придет Комиссия по защите Морали. С личной неприкосновенностью все и так понятно – граждане боятся милиционеров больше, чем бандитов.

Конечно, можно попытаться объяснить это тем, что у нас страна неправильная, тяжелый постколониальный комплекс, коррупция, недоразвитость демократических институтов и т. д. В России это любят объяснять тяжелым наследием Монгольского Ига, у нас – Русского. На самом деле, проблема не в истории и не в некоем менталитете. Схожие противоречия, пусть и в менее экстремальной форме есть в любой стране, в которой присутствует Конституция подобная нашей. Она нигде толком не работает. Достаточно ознакомиться с ситуацией в американских тюрьмах или изучить миграционную политику ЕС, чтобы избавиться от иллюзий безукоризненного соблюдения прав человека на Западе. Менее ярко чем у нас, но и там не соблюдаются ни буква, ни дух закона.

Они и не могут соблюдаться. Проблема в том, что базовые этические принципы и ориентиры, будучи возведенными в разряд священных и нерушимых правил, становятся крайне уязвимыми. Конституция – это высший и абсолютный закон, она должна действовать всегда и во всем. Или она не будет действовать вообще. Тотальные правила эффективны лишь до тех пор, пока они соблюдаются, по крайней мере теми, кто их провозглашает. Когда же некто облеченный властью говорит о свободе перемещения и тут же запирает своего ближнего в тюрьму, о свободе высказывания – и затыкает ему рот, о праве на жизнь – и оставляет его умирать от голода болезней – пропадает вера не только в самих власть имущих, но и в те записанные в законе свободы, к которым каждый человек стремится естественным образом. «Если Бога нет, значит все позволено». Если Конституция – ложь, то ложью становятся и все те права, которые она гарантирует. И это чувствуют не только власть имущие, но и простые люди, чаще всего безропотно сносящие любое унижение. Если уж главный закон не работает, то как тогда можно установить справедливость? Ответ донельзя прост. Просвещением. Людям следует

перестать переносить ответственность за свои решения на какой-либо внешний объект, будь то Конституция, Библия, Принципы журналистской этики или Декларация о правах человека. Отказаться от апелляции к высшим авторитетам и разобраться с добром и злом самостоятельно. Все подряд подвергать критике, сомнению и анализу. Вместе со абсолютной верой исчезнет и абсолютный нигилизм, рождаемый разочарованием в вере. Конституция начнет более-менее работать тогда, когда она перестанет быть священной книгой, а станет тем, чем должна быть – технической инструкцией.

Комментарии:

Andrew K: Отличная статья!

А вообще, кто-то верит в то, что есть хоть один закон «для всех» (кроме смерти и закона тяготения)?

Penelopon Billibonski: Пока во власть будут идти люди за большими деньгами (воровством) никакой закон работать не будет. И второе: пока народ Украины будет бесхребетным быдлом, который допускает к власти уродов, то и там закон работать не будет. А вообще страна состоит на 80 % из воров, каждый ворует в меру сил и времени, одни воруют вагонами и самолётами (власть) другие прут тележками и сумками, третьи воруют крошки... Но самое главное – воруют все, и именно поэтому мы так живём! (*Большая конституционная ложь. Почему в Украине не работает основной закон // Фокус.ua (<http://focus.ua/opinion/237034>). – 2012. – 3.07*).

***

Блог на сайті Українська правда
Про автора: Р. Кухарук, журналіст

Рівно рік у парламенті лежить зареєстрований законопроект № 8711 «Про захист прав дітей на безпечний інформаційний простір», який забороняє пропаганду гомосексуалізму.

Кілька фактів про документ:

1. Національна кампанія з вимогою законодавчо заборонити пропаганду гомосексуалізму триває з 2007 р. – без перерв та послаблень.
2. Протягом п'яти років відбулися десятки акцій у різних регіонах України. Остання вулична акція в Києві 20 травня зібрала понад 2 тис. учасників.
3. У 2011 р. відбувся тематичний всеукраїнський музичний тур по 12 містах «Всі разом – за справжнє кохання» – на підтримку ідей законопроекту.

4. Урешті-решт, 20 червня 2011 р. шість народних депутатів зареєстрували законопроект № 8711 «Про захист прав дітей на безпечний інформаційний простір», який забороняє пропаганду гомосексуалізму. Депутати-співавтори представляють всі найбільші фракції парламенту: Є. Царьков (фракція Компартії України), Ю. Ковалевська (Фракція Партії регіонів), К. Лук'янова (фракція Блоку «Наша Україна – Народна самооборона»), П. Унгурян («Блок Юлії Тимошенко – «Батьківщина»), Т. Чорновіл, (тоді – депутатська група «Реформи заради майбутнього»). Вони представляють фракції, які разом володіють більш як 400 голосами.

5. За законопроект, а також в цілому ЗА встановлення заборони на гомопропаганду зібрано близько 100 тис. підписів, і цей процес триває донині. Щотижня надходять нові бланки з підписами.

6. Сімдесят дві тисячі підписів передано особисто в руки народним депутатам Є. Царькову і Л. Григорович (співавтори законопроекту 8711).

7. П'ять тисяч підписів передано особисто в руки Ю. Стецю і В. Уколову (члени профільного Комітету Верховної Ради).

8. Законопроект 8711 отримав підтримку від профільного Комітету з питань свободи слова та інформації.

9. Є дві заяви Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій, які категорично засуджують таке явище, як популяризація гомосексуалізму.

10. За законопроектом 8711 немає жодної політики, він об'єднує всі фракції, депутатів і громадян з різними політичними симпатіями. 8711 – це народна ініціатива, підтримана депутатами всіх провідних політичних партій.

Достеменно відомо, що Президент України, голова уряду, Голова Верховної Ради, а також лідери парламентських фракцій нині отримують листи від кількох українських та міжнародних організацій із проханням не допустити голосування за 8711. На українських decision makers чиниться шалений тиск із цього приводу.

Разом з тим мільйони громадян України чекають на голосування.

Всі уважно стежать і стежитимуть за поведінкою, заявами та голосуванням кожного народного депутата в контексті законопроекту 8711 або законопроекту з іншим номером, який встановлює заборону на пропаганду гомосексуалізму. Поіменний перелік тих, хто і як голосує (також тих, хто блокує винесення на голосування), буде поширений всіма можливими засобами. Це допоможе обрати в наступний

парламент лише тих, хто стоїть на боці здорового глузду і вічних незмінних цінностей.

Будь-яке діяння, яке становить загрозу національній безпеці, слід законодавчо заборонити і карати! Популяризація і унормування гомосексуалізму – це загроза національній безпеці. Аргументація:

1. Це автоматично призводить до епідемії СНІДу. Це відомий (водночас такий, що приховується) факт, що більше половини усіх носіїв ВІЛ у країнах ЄС – гомосексуалісти.

2. Це поглиблює вже існуючу демографічну кризу. І не треба волати, що причина в низькому рівні життя – подивіться на країни Західної Європи, де живуть, здається, непогано, проте корінне населення просто вимирає.

3. Це руйнує інститут сім'ї, який є фундаментом, у тому числі економічним, для будь-якої держави.

4. Це зазіхання на фундаментальні права людини – право на свободу слова, право сповідувати віру, право публічно демонструвати свої релігійні переконання.

Ситуація дуже проста і зрозуміла: якщо хтось із депутатів (або лідери фракцій, або голова парламенту, або заступники голови парламенту) зволікають з процесом винесення законопроекту 8711 на голосування, вони показово й свідомо демонструють свою лояльність до ЛГБТ-ідеології і вважають, що можна продовжувати пропагувати одностатеві стосунки серед молоді та неповнолітніх. Це є сигналом для всіх виборців напередодні осіннього волевиявлення (**8711: час голосувати і заборонити гомопропанду! // Українська правда (<http://blogs.pravda.com.ua/authors/kukharchuk/4ff2963be4147>). – 2012. – 3.07).**

***

Блог на сайті «Судебно-юридической газеты»

Про автора: С. Пограничний, шеф-редактор «Судебно-юридической газеты»

На текущий день Украина стоит на пути реформирования всех отраслей судопроизводства, самой системы правосудия, а также правоохранительных органов. И все указывает на то, что с этого пути не свернет. Другой вопрос – насколько такие реформы соответствуют ожиданиям граждан и юридического сообщества.

Как известно, этот год начался с обсуждения проекта нового Уголовного процессуального кодекса (УПК). И этот процесс нельзя

назвать простым. Достаточно сказать, что при обсуждении проекта УПК возникла серьезная дискуссия даже по поводу его названия. И это лишь один аспект, а профильному Комитету необходимо было по каждому из 3 тыс. предложений принять решение с соответствующим обоснованием. Немало дискуссий вызвала гипертрофированная функция прокуратуры, которая фактически нивелирует роль следователя. Так, в проекте роль прокурора состоит в предоставлении разного рода указаний следователю, который за их невыполнение может быть привлечен к уголовной ответственности. Упразднение стадии возбуждения уголовного дела также вызвало много нареканий. Согласно проекту, начало производства не будет оформляться отдельным постановлением: информация сразу же будет заноситься в Единый реестр досудебных расследований. Европейские эксперты в целом одобрили такой подход. Однако, во-первых, есть риск, что это приведет к фактам давления с помощью различных необоснованных доносов. Во-вторых, просчитывал ли кто-то тот объем работы, который завтра ляжет на плечи работников органов внутренних дел в связи с новацией? Если исходить из цифр 2011 г., то это около 3 млн заявлений на 15,5 тыс. следователей.

Есть вопросы и по поводу негласных следственных действий. Так, по отношению к защитнику, который осуществляет сбор и хранит доказательства, которые должны открыться только на определенной стадии уголовного производства, сторона обвинения может провести негласные следственные действия в порядке ст. 250 проекта УПК и до постановления определения следственного судьи обыскать его офис, сделать аудио-, фотосъемку и негласно изъять собранные доказательства. О каких одинаковых возможностях тогда идет речь? В итоге проект все же рекомендовали к принятию в целом. Но какая судьба ждет его в парламенте, пока вопрос.

Следующие реформы коснутся адвокатуры и прокуратуры. Напомню, что проект закона «О прокуратуре» сейчас находится на изучении Венецианской комиссии. Он предусматривает существенное изменение полномочий прокуратуры. В частности, из перечня ее функций исчезнет не только проведение досудебного следствия, но и всякая возможность влияния прокурора на следователей. Предлагается оставить в ведении прокуратуры лишь поддержку гособвинения в суде, а также надзор за законностью работы органов, которые осуществляют оперативно-розыскную деятельность, дознание, следствие и исполнение наказаний. В то же время только после принятия УПК и

закона «Об адвокатуре» станет ясно, какой объем полномочий должен быть у прокуратуры.

Достаточно интересно будет наблюдать за этой реформой. Ведь Венецианская комиссия сейчас изучает проект закона о прокуратуре, подготовленный Национальной комиссией по укреплению демократии и утверждению верховенства права еще 22 декабря. В самой комиссии сомневаются, что его подадут в парламент в таком виде. Скорее всего, это будет другой проект, разработанный Рабочей группой по вопросам реформирования прокуратуры и адвокатуры, созданной распоряжением Президента Украины от 22 ноября 2011 г. А, учитывая, что закон о прокуратуре необходимо принять в сжатые сроки после утверждения УПК, у нашего государства не будет времени для обращения в Венецианскую комиссию, ведь этот орган тратит на рассмотрение поступивших документов до полугода.

Кроме уголовно-процессуального требует обновления, в первую очередь, и действующий Хозяйственный процессуальный кодекс (ХПК) – ведь он был принят еще в 1991 г. Выходит, уже 20 лет украинские предприниматели, а также иностранные фирмы, которые ведут бизнес в Украине, решают свои хозяйственные споры по устаревшему ХПК. Не радует их сложная процедура заключения мирового соглашения, неопределенность подсудности дел с иностранным элементом, отсутствие качественного досудебного урегулирования споров и многое другое. Была не одна попытка обновить кодекс – только за 2011 г. в ХПК вносили изменения семь раз. С принятием же новой редакции, хотя в 2008 г. предлагались несколько ее вариантов, до сих пор не складывалось.

Теперь же, после того как был принят Закон «О судоустройстве и статусе судей», которым внесено много новелл, особенно переходными положениями, возвращаться к проектам, которые утратили актуальность, нет смысла. Насколько мне известно, в ВХСУ уже фактически на выходе есть новый проект ХПК, который формируется с учетом и указанного Закона, и новых веяний законодательства. Проект рассматривался на заседании Научно-консультационного совета при ВХСУ, и сейчас идет «шлифовка» юридической техники отдельных статей.

Одним из камней преткновения хозяйственного процесса на сегодняшний день является отсутствие четкого разграничения между хозяйственной и другими юрисдикциями. Практика показала, что при таком положении судами разной юрисдикции принимаются разные решения по одному и тому же типу правоотношений. Поэтому сто-

ронники нового ХПК видят в его принятии возможность поставить точку в данном вопросе, считая, что Кодексу необходимо обзавестись рядом новшеств, которые уже хорошо себя зарекомендовали в КАСУ и ГПКУ. Другими словами, принятие Кодекса позволит одновременно и унифицировать хозяйственный процесс с гражданским и административным, и четко разделить компетенцию судов ***(Новый Хозяйственный процессуальный кодекс позволит четко разделить компетенцию судов // «Судебно-юридическая газета» (http://sug.kiev.ua/blognews.php?id_blog=134). – 2012. – 4.07).***

Редакційна група
Н. Автономова, Т. Дубас,
Л. Степченко, Ю. Шлапак

Комп'ютерна верстка
А. Бергелська

Підп. до друку 05.07.2012.
Формат 60x84/16. Друк. офс. Обл. вид. арк. 3,95
Видається в друкованому та електронному вигляді

Видруковано в Національній бібліотеці України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, просп. 40-річчя Жовтня, 3